Государственная БИБЛИОТЕКА СССР им. В. И. Ленина

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIайн обкома, Нохч-ГIалгIайн АССР Лаккхечу Советан Министрийн Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

ХРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДУЬЙЛА

Ера 21 май № 61 (8015). Мах 2 кап.

ХАНАЛ ХЬАЛХА КХОАЧАШЪЕРГЬЯ АХ ШЕРА ПЛАН

1964 ШЕРА ХЬАЛХАРЧА ЯЛХ БЕТТА ТIАЙИЦА «КРАСНЫЙ МОЛОТ» ЯХАЧА ЗАВОДА КОЛЛЕКТИВА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ.

Мая сийна лаьца хиначу социалистически яхье дика толамаш даьхад тха заводан коллективо. Продукци арахецара йола биъ бетта план 101,6 процент кхоачашъйй, къахьегама овсарле лакхъяра — 100,5 процент. Продукци арахецарга дIабода мах лохбара чотах планал совгIа 25,2 эзар сом ахча кхоадаь. Предприяте беча балха кхыдола технико-экономически хьоккамаш а дикка тоадаьа.

КарагIдаьнна толамаш карара ца далийта гIерташ, КПСС XXII-ча съезда, КПСС ЦК декабрьски февральски Пленумийн исторически решенеш кхоачаш а еш, республикански партийно-бовхама активе дакъа лаьцараша даьча кхайкхарала жоп а луш оаха, завода болхлошен специалисташен, укх тайпара лаккхара декхараш тIаоц тхоашта:

продукци арахецара йола ах шера план хьанал хьалха кхоачашъе а планал совгIа 140 эзар сома маьхк мехкдаьтта оборудовани яла а;

процессашта механизаци автоматизаци яра, кердагIа йола технологи юкъехахьара, лехье йоаш йола балха ха кIезигъяра, кхы тайпа мероприятей чотах къахьегама овсарле планехчул 0,6 процент дукхагIа лакхъе;

1963 шера хьалхарча ялх беттаца нийсйича мехкдаьтта аппаратура дукхагIа арахеца а хьалхарча кварталехьарча декхар дIатоккхаргдола гIулакхаш чакхдаха а;

кхоалагIча квартале арахеца лаьрхIа хинча кхаа мехкдаьтта тIоанаш декадара ечаш йола 700 атмосфер давлени хула дIа-яха лелача манифольда блока хьалхара опытни образец шоллагIча квартале арахеца;

электрошлаковни сварка еш йола установка кийча а ъ мехкдаьтта аппаратурин цеке болх бе йолийта;

творчески болх шерагIа баржабе а рационализаторски предложенеш юкъехьарах 95 эзар сом ахча кходелга Iалашде а;

1964 шера чуIе шен хьалдара хьахийча деррагача ахчах хьалхарча ах шера пайда эца.

Уж социалистически декхараш тхоашта тIа а оцаш, оаха республика промышленноста предприятей, транспорта, гIишлоний, юрта бовхама ерригача коллективаш тIакхет мая сийна лаьца хиннача яхье даьха толамаш карара ца далийтара а керда къахьегама хоталонаш яхара а. Ханал хьалха кхоачашъергьа вай хьалхарча ах шера план! Продукци дукхагIа лургьа дукха еача Даьлеяна!

Декхараш дийца а дийца, тIаййцад «Красный молот» яхача завода цехий, сменай, участкай коллективай собранешка.

КПСС ОБКОМЕ

«КРАСНЫЙ МОЛОТ» ЯХАЧА ЗАВОДА КОЛЛЕКТИВА ИНИЦИАТИВАХ

«Красный молот» яхача завода машинаш ерий коллективо толаме кхоачашдаьд веловн продукци арахецара, къахьегама овсарле лакхъяра, продукци арахецарга дIабода мах лохбара, кхыдола технико-экономически хьоккамаш тоадара мая сийна шоаш тIаййца хинна социалистически декхараш.

КПСС ЦК декабрьски (1963 ш.) февральски (1964 ш.) Пленумий решенеша дегаш ураоттадаь, республиканска партийно-бовхама актива собране дакъа лаьцараша даьча кхайкарала жоп а луш, красномолотовцаша шоашта лаккхара декхараш тIа а ийцад, 1964 шера хьалхарча ялх бетта плани заданеши ханал хьалха кхоачашъяр духьа шерра къовсам боаржабара республика промышленноста, транспорта, гIишлоний, юрта бовхама ерригача болхлошка кхайкарах а даьд.

КПСС обкома бюрос «Красный молот» яхача завода коллектива инициатива мога а яь, парте горкомаш, райкомаш, промышленно-производственни партиомаш, производственни управленей партикомаш, облсовпрофи профсоюзий обкомаш, ВЛКСМ обком, юкъъашара партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш, объединеней, управленей, трестий, предприятей кулгалхой «Красный молот» яхача завода машиностроителий мехкара почин хьалаца, къахьегамхошта юкъе хьалхарча ах шера план толаме кхоачашъяра уж оарцагIбовхаш беш бола организаторски идеологически болх чIоагIбе; республике тIехьаюса предприятеш хургIоаца гIулакх чакхдаккха декхарийле а баьб.

Республикански газетий редакцешта, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советерча радиовещани телевидени комитета тIеххиллад хьалхарча ах шера плани заданеш ханал хьалха кхоачашъяр духьа предприятей, гIишлоней, колхозий, совхозий коллективаша лаьна социалистически яхь миштa лел шерра дувцийта.

Сурта тIа: гуранга дийнача ялаташта гербицидаш а еттош овсар деш я «Назрановский» совхоза Яндарерча отделенера механизатора Даурбеков Умат-Гиреи кулгалду тракторни агрегат.

Н. Кобешвили сурт.

САТИЙСАР КХОАЧАШХИЛАР

Грозненски нефтемаслозаводе № 39/6 йола установка хьалъь ялрга сатувсаш кхо шу совгIа хиьлар. ТIеххьара а укх шера апрель бутт боашехьа де мел дена балхаш даь баьлар гIишлонхой, болх бе дIайолаялийта мара ца эзаш кийнйир из промышленноста чIоагIа лоархIаме йола установка. Цу установко арахецаргья цу продукци: депарафинированни даьтташи химически завода бедала лаьрхIа йола парафина.

Пробни продукци ара а хецаш болх бе дIайолаеннай установка. Хала ззача бесса дика яц цо арахийца продукци. Цун дикал лакхъяра беррига шоай низ тIабахийта къахьегаш, технологически режим тоаеш ба технологаш. Установка болх беча дIачуваьлча шоший участке къоалами кахати бе а доаллаш, приборашка хьожаш, зем боаккхаш, кхоачамбоацараш дIаяздеш ва хIара оператор. ЦаI санна массавара а дов тийша ва укх деношка лакха дикал йола продукци установко арахецаргхиларах.

Цу даькъе де мел дезар даь даьннад. Болх дика вIаштIехьбаьккхаб. Цига болх беш я пхи бригада, царех хIаранена кулгалдеш ва дукхача хана денз цу заводе болх беш бола технологаш. Установка болх бе йолаеннача укх лоаццача хана балха юкъе дихьа кердадараш дукха да, дикна тоалъй технологически режим. ХIанзалехьа кийчъяь хьачуенна рационализаторски предложени 30 совгIа я, царех дукхагIъараш балха юкъехьош а йихьа а я. ДикагIболча рационализаторех лоархIаш ба вокхагIа вола оператор нов. Белозеров, Емец, шиъта кхыбараш. Шиккъо ди мара дисадац установка де парафинированни даьтта арахеца йолаяла.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Н. С. ХРУЩЕВ ПОРТ-САИДЕ

ПОРТ-САИД, 19 май. (ТАСС-а спец. корр). 11-гIа ди доладеннад Советски правительствана керте латта Н. С. Хрущев ВIашагIкхийттача Iарбий Республике вола. Уж деррига а денош нахаца вIашагIветтавалерах, дIа - юха ахарах, безамерча беседех, ОАР-а кулгалхошца ечa лоархIамерча переговорех диза да.

Тахан СССР-а Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев турпалча города Порт-Саида хьаша ва.

12 сахьати 45 минут хьалча города вокзале кхоач Н. С. Хрущев, ОАР-а Президент Насер, Ирака Президент Ареф, царца бола нах тIабоа поезд.

Н. С. Хрущев, Президент Гамаль Абдель Насер, Президент Ареф вагона чура арабоал. Порт-Саида губернатора д-ра Рушде моаршал хоатт царга. Бераша зизай курсаш лу царна. Майдане хьахоз наха чIоагIа хетташ дола моаршал, залпах йоаккхий топаш йоал, сигала урагIдолх эзараш дола кIай кхокхарч. Цул тIехьагIа Н. С. Хрущев, Президент Насер, хIаьта иштта Президент Ареф йийлача автомашина тIа ховш.

Турпалий Майдане ооц автомашина. Торжественно ех фанфараш. Порт-Саида оборона йолча хана бейначе турпалашта егIача монумента тIа а бахе эзаш дохк Никита Сергеевич Хрущева, Президента Насера, Президента Арефа. Кортош Iочу а дахийта, бейна турпалаш дагабехе, йист ца хулаш минут йоаккх.

Порт-Саид сий дерригача дуненна дIахезад. Эггара хьалха укхаза яьккхар египетски халкъо шийн лоIаме хилара духьа лоаттабеча тIем тIа яьккха котало, укхаза гучадаьлар цунна Советски Союз шийн боккъонца доттагIа хилар.

Кортеж котадоа Майдане йода. Турпалерча городе бахе бIаьш эзараш нах гулбеннаб укхаза Iалаьмате йоккхача митинге.

Митинг хьаела Порт-Саида губернатора Имад Эт-Дин Ибрагим Рушде. Безача хьаьшашка моаршал а хаьтте, царна города эмблема лу цо.

Цул тIехьагIа къамаьл ду ОАР-а Президента Гамаль Абдель Насера. Турпалча городе Порт-Саиде Н. С. Хрущевн кхыбола хьаьшийн даькъала бувцаш цо йоах: Укх городо сийдеш дагалоаттаю шийн сий, шийн Даьхен сий, Iарбий къама сий, халкъий кортамукъале ше лораеш Порт-Саида хьаьрбаьнна империалисташ зIагIертача халача хана СССР-а халкъов правительствос лаьца хинна дошаци.

Египетски халкъо яьккхача котаьдоно, аьлар цо дIахо, цIенъь дIаьккхар империалисташа наьха мехкаш дIалуццара заме, халкъеш мукъадахара болама котало хилара совгIа африкански материкa дукхагIа долча даькъа революционизирующи влияни йир цо. Шийн лоIаме хилар, белгалдаьккхар Президента Насера — из байракхаша гIишнаши яц. Из территори юхе йиш ца хилар да, из къама суверенитет я, политически йолчул экономически йолаш.

ЧIоагIа дIаьъдаь ца соцаш деттача тIоаращца тIазц митинге гулбеннараша трибуна тIа ваьнна СССР-а Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев.

Халкъа турпалех сийле, къаьстта кIоарга йоазаш, наха майрал а, денал а, шоай Даьхен кортамукъалеи кряз бахьан вахар дIадела из кийча хилар а къаьгта гуш сий дола моттигаш я лаьтта. Хила а йоагIаш цу моттигех я шун город Порт - Саид, аьлар ше къамаьл дIадоладеш Н. С. Хрущева.

1956 шера Англе, Франце, Израиля империалистически агресси хиннача деношка Порт-Саида карагIдаьнна денал дола гIулакх чIоагIа сий деш лоархI Советски Союзе, аьлар цо дIахо. Шун город гитлеровски захватчикий херж бола бIу соцабаь а бохабаь а йолча города Волгограда воша ва. Йохаьа хIаланкьяьн хиначара юхаметтиоттаьча таханарча Волгограде я Порт-Саида цIерах йола улица. Порт-Саиде бахача нахаца тоссабенна шоай бувзам чIоагIа лоархIаш ба Волгограде баха нах. Советски Союзе ВIашагIкхийттача Iарбий Республикан халкъаштa юкъерча чIоагIача доттагIлеша, деррига дунен тIа машар хилийтар духьа уж гIулакхаш дIахо дегIадоаладе кийча ба уж. Тхона дика хет, йоах Н. С. Хрущева, Волга тIерча турпала городаца оаш хаддаза кхха бувзамаш лоаттабеш а цар чIоагIа мах беш а.

1956 шера Египет шийн лоIаме хилар империалистически агрессораш дохаде гIортар сий доацаш хилар белгал а даьккха, Н. С. Хрущева аьлар, цу тIем тIа Египта деррига халкъо эггара хьалха котало яьккхар шийн баьчча Гамаль Абдель Насер керте а латташ. Кортамукъалено иттаза даккхбу сага низ, египетски халкъа низ телар цунна ше шийн Даьхе кортамукъален шийн лоIамен хилара бокъо лораеш латтилга кхетадаро. Советски Союз кийча я империалистически агрессе низаш эшадара шийн ерригача авторитетаги шийн торонехи пайда эца.

Н. С. Хрущева дIахо дувц къамаш-мукъадахаре болам даьхача толамех, Дунен политически карта тIа хIанз укх сахьта ялхинна къамий 50 керда паччахьалкхе. Шоай кортамукъал бахьан къовсам лоаттабеча халкъашта духьал шоаш боалаш хIанз колонизатораш хаддаза Москвен оагIонга, социалистически дунен оагIонга хьежаш бергбоаца иттаб, Советски Союзен кхьача машар безача мехкашен фу дергда ха гIерташ. ХIаьта Москвая позици, йоах Н. С. Хрущева, массанена а йовзаш хила йоагIа — советски халкъ массаза а къамеш - мукъадахара болама оагIонгахьа, политически экономически хьакъехье шоай лоIаме хилара тIехьа къовсам лоаттабеча къонача, шоай лоIамерча паччахьалкхений оагIонгахьа да.

Н. С. Хрущева йоах, социалистически лагера низ лакхбаларах, къонача къамий паччахьалкхений доархIам айбаларах дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлой болама низаша хьинаре даькъе лоацандаь машара низаш тIема низел тIехь хиларах хIанз хьахинад халкъашта керда дунен тIом ца хилийта а дунен тIа машар IалашбулургIбола а могаргдола хьал. Цхьабакъда, йоах Советски правительствана керте латтачо, из дац тIема кхерам дIабаьннаб яхалга. Халкъашта хов империализма оамал хуцаш ца ешалга.

Н. С. Хрущева йоах, Советски правительства чIоагIа ша тIабохийт дунен халкъашта юкъера кхохкам мелбара чIоагIа бола машар оттабара.

Н. С. Хрущева дIахо аьлар, Советски нах а Азен Африкан кортамукъа халкъаш санна эгIазбаха ба империалисташа къуйбехьа Вьетнама, Ангола, Мозамбика халкъашта духьал, кхыча халкъашта духьал империалисташа гучахьара тIом лоаттабеш хилара. Советски нах духьала ба Юхерча Юкъерчи Малхбоалех районашка кхохкам лакхбеш НАТО паччахьалкхенашe лелаеча гIулакхашта. Советски Союз империализмаа колониализман низ-Iоткъама духьал къовсам лоаттабеча халкъий оагIонгахьа я, цар шоай политически экономически лоIаме хилар чIоагIдара тIехь я, къаьстта аьлча Советски Союзо чIоагIа хьаллоац Йеменска Арбий Республика халкъо лоаттабу нийсхов къовсам.

ОАР-а халкъо шийн къахьегамца хьалу керда вахар, аьлар Н. С. Хрущева, кортамукъале бахьан тIаэтта хинна халонаш, Iазап, хатар зехьа дейнадац. Советски халкъа дегучура лов шоай египетски вежарашa керда вахар хьалдеча доккхий толамаш дахар. хIанa хьадеча къахьегам а, машар а ирaa а Iалашдеча керда хIамаш царна черагIдалар, социалистически дагIаахара вовкъа толамца уж дIахьалкхина бахар.

Н. С. Хрущева даь къамаьла дукхазза а юкъагIа даьхар чIоагIа тIоараш деттарцех «Вахалва Хрущев!», «Вахалва Гамаль Абдель Насер!», «Даькъала хийла Советски Союз!» яхаш деттача цIогIанцех.

Цул тIехьагIа къамаьл дир Ирака Президента Арефа.

Митинг йистеьнначул тIехьагIа Н. С. Хрущев, Президент Насер, Президент Ареф, хIаьта иштта царца нах хож советски-египетски, экономически вIашии долча гIуллакхашта хетаяча выставкага.

Боккхийча хьаьший сийна шу оттадир Порт-Саида губернатора д-ра Рушде.

Цул тIехьагIа Н. С. Хрущев, Президент Насер, Президент Ареф вокзале боахаш Суэцки канала сооруженешка хьежар.

Сарракхьа лаьрхIа йола поезд хьаьшаши дика йолча Порт-Саидера Каире яхар.

ГIЕТТА ЙОДА «ЗОНД-1»

ТАСС хоам

14 мае, «Зонд-1» яха автоматически станци сиал вхиейтара программага хьежжа, астрокоррекци шоллагIа сеанс яьй станце Лаьттена 13 миллион километр гаьна хиннача хана.

Из сеанс еча хана астрокоррекци системо Лаьттара хьалъеннача командах станци шийта дIакхаьчача наькъа тIа яьккхар, хIаьта лостам телача двигательни установко станцега дIаккхайкхийр секундах 50 метр никъ бе безаш бола сихал.

Бустамех къахиначун баьчe тоакамо хьахьекхар болама астроориентаце коррекцеи системана космически арений хьалашка болх бе ешa программа кхоачашъяра автоматически космически аппаратий болама траекторе ийсса йолча коррекцеа дувзалени дола декхараш кхоачашде йиш хилари.

18 мае московски хаика 18 сахьат даьча «Зонд-1» яхача автоматически станце координаташ яр: дукхьалара восхождени — 5 сахьати 28 минути, лостам е — минус 2 градуси 40 минути.

Автоматически станцега дIахо хьожаш а цу тIара информаце хьаейеш а я.

О. В. Куусиненах кодам бу халкъо

Советски Союза Коммунистически парте, советски халкъо, вежарашка йолча коммунистически болхлойн партей викалаша 19 мае тIеххьара кодам бир Отто Вильгельмович Куусиненах — КПСС а дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама а воккхача деятелах, КПСС Централни Комитета Президиума членах, КПСС ЦК секретарах.

Кхоана 19-гIа май да яхаш тховсара кремаци йир О. В. Куусинена дегIа. Кхелхачун прах чуйола урна дIаоттаний союзий ЦIен Колонни залерча лакхача, гобаьккха дадам вазаш а долаш йолча постамента тIа.

Урнина хьалхашка — траурни гома кагьера Отто Вильгельмовича портрет. Атласни гIайбилгаш тIа — «Гожи марси» яха Социалистически Къахьегама Турпала доша медаль, СССР Лаккхехьарча Совета депутата значок, пхиъ Ленина ордени медалаши. Коммунистически партей Советски правительствая лаккха мах баьб сийлахь воккхача Ленина тешамерча ученика лeладаьча доккхийча гIуллакхий.

Iурре денз юха а Колонни зале чуахийта болабир нах. ГIайгIа кер чу есса, йист хилар доацаш тIехбувл столицера къахьегамхой — заводийн, фабрикийн, учрежденей а Iилман институтий а, тIема доаькъой викалаш. КIоаргга сий дарца декхар дIалу цар шийн доккха а сийрда а вахар марксизм-ленинизми котьакхар духьа, халкъа ирсо бахьан долаш болхлой классо лоаттабеча революциони къовсама дIаденнача, воакъаара ца воалаш хьовсача ленински гварде къовсамхочоа.

Зале — Финляндие Компарте генеральни секретарь Вилле Песси керте латта Финляндие Коммунистически парте делегаци, венначун кхоачарех гаргарех нах.

ГIайгIане ашараш лекх. О. В. Куусинена прах чуйола урна тIалаттача постаменте юхе хIара кхокха минут массаза йоал траурни вахта хувцалу. Московски гарнизона бIухошта лалла сийлен ха деш ба СССР Лаккхехьарча Совета, союзни республикай Лаккхехьарча Советий депутаташ, паччахьалкхен а общественни а боккхий деятелаш, Москверча къахьегамхой викалаш.

Iалаьмате дукха эзай венокаш я зале. Кера-кердa венокаш чуккхуьаш латт союзни республикашкара, министерстващкарен ведомствашкарен, столицерча районни организацешкара, фабрикайн заводийн коллективашкара.

Делкъийна 12 сахьат даьча Колонни зале чу ца ухийташ соцабу нах. Укхаза хьаккхоч ювкъостий Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Н. В. Подгорний, Н. М. Шверник, В. В. Гришин, Л. Н. Ефремов, Ю. В. Андропов, П. Н. Демичев, Л. Ф. Ильичев, В. И. Поляков, А. П. Рудаков, В. Н. Титов, А. Н. Шелепин. ТIеххьарча сийлен ха тIа отт партен правительстван кулгалхой.

О. В. Куусинена прах чуйола урна Колонни залера арайаь.

Траурни процесси ЦIеча майдан тIа йода.

* * *

МОСКВА, 19 май. (ТАСС). Советски Союза Коммунистически партен дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама воккха деятель, КПСС Централни Комитета Президиума член, КПСС ЦК секретарь Отто Вильгельмович Куусинен дIаволлаш ер тахан Москва.

О. В. Куусинен дагавохара хетаь траурни митинг хилар ЦIеча майдан тIа. Къамаьлаш дир: КПСС Централни Комитетегара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиумгара, СССР Министрий Советагара — КПСС ЦК Президиума члена, КПСС ЦК секретара Н. В. Подгорне, Московски городской партийни организацегара, столица къахьегамхойкара — КПСС Московски городской комитета хьалхарча секретара Н. Г. Егорычева, советски Iилмахошкара — СССР Iилмай Академе вице-президента В. А. Кириллина, Финляндие Коммунистически парте генеральни секретара Вилле Песси.

Траурни митинг йистейоал. Венначун прах чуйола урна Кремлевски пена юхе дIатIа а хьойя, цига боккхийча топий салютах тархе чу дIачуоттаю. Тархи дIакъовл мраморах ячa Iаьржача Iовкъаца, харш доаккхаш укх тайпара тIа дaь йоазув а долаш йолаш:

Отто Вильгельмович Куусинен

$18\frac{3}{X}81 \quad 19\frac{17}{V}64$

Сийленца ех Советски Союза Паччахьалкхен гимн. Мавзолейна хьалхашка гIолла тIехъовл тIема подразделенеш. Отто Вильгельмович Куусинена хьалхашкара, тIеххьара сийлен декхар, хIоачаш а деш.

(ТАСС).

СВЕКЛА ЙОВЧАРА ЯЬККХАЙ

Шаьла производственни управлене «Гудермесский» яхача совхоза тракторашца кхаш леладеча Морозов Григоре кулгалдеча бригадо свекла ххееш 150 гектар лаьтта да. Из культура дIайийна уж баьнна дукха ха я, Цхьабакъда, хьалтIайоалаш яцар из. Фу хиннадола цунна? ДогIаш дийлхачул тIехьагIа оахам докъадала доладеннад лаьттанна тIагIолла лоацабенна тIов геттара чIоагI а бенна, из бахьан долаш кхашкаре балхаш деш йолча машинашца дIайийнача свеклайна гIулакх де йиш йоацаш дасар. Лоацца аьлча, механизатораша, тIагIолла лоацабенна лаьттан тIов боха ца я беш, свекла хьалтIа ца йоалаш йисар.

Бригада членашта новкъостал де оарцагIбаьлар совхоза механизатораш. ДIа а йига участка тIа дIаоттайир цар догIа делхаш санна хий детта машина. ХIара гектара тIа эшшача боараме довар хий. Хий теха далларца тIеххьа дайта маккаш а текхадеш культиваци йир механизатораша. Цул тIехьагIа массанахьа а цхьатарра тIайоалелар ухаза свекла.

О. АРЗАЕВ.

«Гудермесский» НПУ коллектив укх шера хьинаре къахьегаш я. Дика къахьегарца белгалъяьнна я Дадагов Османа кулгалдеча цеха коллектив. Планал совгIа цо паччахьалкхенна дIадена мехкдаьтта бIаьш тоннаш я. ХIанз Беной яхача юртарча № 32 йолча скважина монтаж еш ба цеха болхлой.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) буруь деттар Мусаев Пачен кун гIоача Мусаев Цакарх № 32 йолча скважина лаьрхIа арматура кийчъеш ба.

Н. Кобешвили сурт.

МЕХКДАЬТТА ПРОМЫШЛЕННОСТЕ ТЕХНИЧЕСКИ ПРОГРЕСС

Доккхий хувцамаш хиннад мехкдаьттен газн йоаккхача. Къаьнара качалкаш дlа а яьха цар метта скважинашта юхе керда станокаш-качалкаш оттаяьй. Хlара скважина юхе латта редукторни станокаш шин тоннагара 15 тоннага кхаччалца низ болаш я. Цу качалкашка дукха хьежа везаш хилац. Ииь бlаь метрагара 2800 метрага кхаччалца кlоргача скважинашка дика болх бейт.

Укх гаргарчу шерашка геологаша, буруа деттараша, эксплуатационнякаша тlаглертта, дика къахьегарах Нохч - Гlалгlай АССР-рчу Шолжен Тийркен довкъашка гlолла мелош хlоанашка lалаьмате дукха мехкдаьттен газн доалла моттигаш гучаьлхай, хlаьта царна промышленни разработка е а йолаьй. Геттара а дукха мехкдаьтта доалаш я Магlалбике, Суьнжанефта, lаьли-Юрта, Хаян-Керта районаш. «Грознефта» объединени мехкдаьтта даккхара темпаш тlа-тlа а совъяхе йолаелар.

Скважинашкара кlедж етташ мехкдаьтта даккха доладара а хlаьта киитта из дукхагlа даккха дезаш хиларо а керда декхараш оттадир мехкдаьттахошта хьалхашка.

Мелош тlоанашкара мехкдаьтта кlедж етташ йола скважинаш шеай тайпара а чlоагlа давлени хиларцен мехкдаьтта сехха (лоацнача хана) дукхагlа хьалдоалаш хиларцен.

Цу давленеехи, мехкдаьтта доаллача тlоанашкарча энергехи кхетамца пайда эца лаьрхlар Грозненски мехкдаьтта института инженераша ни. Гучковей, Титовей, Грознефта объедиенене инженера Мидайловей. Цар предложени елар lалаьмате боккха пайда боалаш долча цхьан гlулакха — мехкдаьттен газн цхьана а доалаш гаьнна цхьан трубопроводах дlадуйлалга. Эггара хьалхара опыт йир оаха Хаян-Кертера яьнна 93 участке кхаччалца трубопровод йилларца. Цунах боккха аьттув а пайда а баьлар: дийнахьа буси фега хьалъухаш йоагаш хиниа бlаьш эзарах кубометраш газ лаьгlъелар, трубопроводага дlадодар а дукха а кlезигделар. Дукхьал цу балло кходир цхьа миллион сома мехьа пачхьалкхен рузкъа.

Хlанз цу хьисапаца яьча трубопроводашка гlолла мехкдаьттен газн дlаухийт кхычa мехкдаьтта промыслови управленешка а: Магlалбике, Горагорске, кхычахьа.

Мехкдаьттан газен кlедж хьалъетташ йола скважинаш карерзаеча укх тlеххьарча шин-кхаь шера керда технологически приемаш юкъейоалаяьй: скважинай забоеш лакхехьара дика lатта йолча хlамашна цхьалханьакхар, хиш, гlомарен кlедж чу а етташ перфорацн яр, солянокисли обработка яр.

Чlоагlа терко яьй Грознерча объединенен промыслайн партийни организацена мехкдаьтта доаккхачара эггара а халагlа долча балхашта автоматизаци яре. ВНИИКАнефтегаз института Грознерча филиала (кулгалхо О. П. Шишкин) новкъосталца «Старогрознефта», «Суьнжанефта» мехкдаьтта промыслови управленена хьинаре дакъа а доацаш, вай мехка эггара хьалха вlаштlехьдаьзар кlоргара насосни скважинай ерига а фонд дукхьала цхьан диспетчерски пунктера доал дергдолаш, болх дlаболабе. Цу гlулакхо новкъостал ду мехкдаьттахошта, нагахьа сеина оборудовани талхаргйолаш яле, хьалхагlе из це йохийта ле дезар ха, мехкдаьттахошта чlоагlа лоархlаме дола оборудованена мел низ lаткъ хьагойташ йола диаграммаш йолаш болх дlаболабе. Скважинашта телеуправлени яро царна гlулакх деш хинна шиъ бlаь саг мукъа а валийтар хелача балхах. хlаьта кхо бlаь эзар сомал тlех пачхьалкхенна ахча а кходир.

«Октябрьнефта», «Старогрознефта», Гудермессерча мехкдаьтта промыслови управленешка 9 хи насосни станцена автоматизаци яьй, хlаьта ихы массехкиена еш а латт. Хlанз царна гlулакх де хьалхагlчул дукха а кlезигагlа болхлой беза. Дукха пачхьалкхен рузкъа кходу цу гlулакхо а. Хlаьта автоматика дергга кхочашаш lалашдаь а, тоалаь, цар балха стабилизаци я а малар цхи насосни станцеш цхьаккха саг чуъ а воацаш болх беш хургья, диспетчерскера доал а деш.

«Старогрознефта» НПУ цхьан групповой установкана автоматизаци яьй, кlоарга насосни скважинагара хьалдойха мехкдаьтта дустаргдолаш.

Иштта «Суьнжанефта» мехкдаьтта промыслови управлене а ВНИИКАнефтегаза института филиалаца цхьана болх беш хилар автоматизаци яра группа. Цо вlаштlехьдаьккхар цхьан диспетчерски пунктера массехк кlедж еттача скважина дебита бустам боахалта. Цунна цхьана хlанз болх беш я из группа мехкдаьтта даккхара кхычa процессашта а автоматизаци яра.

Технологически процессаш, мехкдаьтта даккхара техника тоаяра, иштта ерригача производствени процессашта автоматизаци яра дукха белхаш даьд. Цхьабаькъа, республика мехкдаьттахошта хьалхашка латта декхараш кхы а дукхагlа кхы а доккхагlа де.

1964 шера доаккха мехкдаьтта 1963 шера даьккхачул дукхагlа хургда, хlаьта 1965 шера доаккхар укх шера доаккхачул дукхагlа хила деза.

Мехкдаьтта доаллача Карабулака, Магlалбика, Старогрознефта районашка хьалъеш я хьадоаккхаш дола мехкдаьтта из чаккхдоахача заводашта кийч а дергдолаш, мехкдаьтта газа стабилизаци а ергйолаш йола хlанзара йоккхий домбиниророванни установкаш. Цо юрро хулийтаргья республика химически промышленноста кхоачам хилаал дарегlа йола дика бедал яла. Хlара участке йоаккхо е еза цахалдаш технически прогресс яра, цун ларда тlа къахьегама оесарле лакхъяра.

Н. ЛЕГКОБИТОВ,
«Грознефта» объединене мехкдаьттен газн иккара отдела начальник.

К. ШАПОВАЛОВА,
отдела инженер.

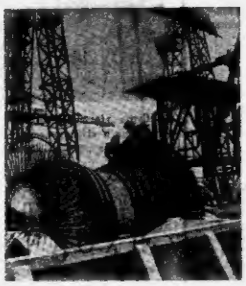

УЗБЕКСКИ ССР. Ташкентски ГРЭС — Советски Союзе эггара йоккхагlа йола тlера дlакъовлаяза йола тепловой электростанци хьалъеча гlишлондоша ханал шин бутт хьалха болх бе йолаздийта лаьрхlаа шоллагlа йола турбогенератори котлоагрегата. ГРЭС-а проектни мощность — 1,2 миллион киловатт. Цхьан шера ворхl миллиардал киловатт - сахьатал совгlа электроэнерги шокха йоаш хургья цуо.

СУРТА ТlА: шоллагlча турбогенераторе ротор дlаоттаеш латт.

В. Кожевникова сурт. ТАСС фотохроника.

Экономически школе

Укх тlеххьарча хана тха отделене къахьегамхоша чlоагlа терко ю экономически дешара. Дукха ха йоацаш чаккхдаьнача дешара шера тха отделенерча юххьанцарча экономически школе дешаш 19 саг вар. Уж ба бригадираш, учетчикаш, хьажкlаши свеклаи леладеча звеной звеньевойш, мугlарера болхлой. Цар массане дика lомайора заняте хlара тема.

Пропагендиста керттера векхар да моллагlча темах кийчъеш йола лекци дешархошта сакъердаме хургйолаш, цар дика кхетаергйолаш, боагlа пайда лургболаш кийчъелга. Хlара «заняте тема предприяте, совхоза балхаца юваенна хила еза, из кхета а деш хlара тема бокъонца кийчъю аз.

Дика хоьш да тха совхоза. отделене йоаккхача продукцега дlабода мах лакха болга. «Лаьтта колхозийн совхозийн керттера рузкъа да» яхача темах заняти йир аз. Цу заняте балха хьалха латтарашка дувцийтар аз дарегlа продукци кхее цар мишта вlаштlехьдоал.

Тха отделене шиъ бригада я. Тайп-тайпара да цар гlулакхаш. Цхьан бригада керте латт Джамалаев Тата, вокх бригадана кулгалдеш Магомадов Андарбек ва. Джамалаев бригада продукцега дlабода мах Магомадова бригадечул дукхха лохагlа ба. Из гlулакх къаьгга белгалдаьккхар оаха тхоей заняте. Гучадаьлар Джамалаева техникех, дааттах дикагlа пайда эцаш хилар.

Хlанз кхашкара балхаш деш бlаргагу цу тайпара дlадихьа дешар пайдане хиннилга. Магомадов Андарбека бригаде дикагlа пайда эц техниках. Хlара механизаторо боагlа болх мара бац. Масала, цхьайола участкаш хуа культивации дискованел пайдаегlа йолаш. Цудухьа цхьан участкана дискованн а культиваци а ечул дикагlа да дукхагlа ашача культиваци вокхазахьа дисковании еш болх даккхбаькхача. Цу гlулакхо торо кулийтаргья продукцега дlабода мах лохагlа хилийта. Хlанз хlара механизатора хов малагlча культура мишта гlулакх де деза, дукхагlа пайда лургболе оагlув малагlа я.

Дикагlйола агротехнически ха це туллийташ чаккхдаьхад пропашни культураш дlаера балхаш. Укх шерен дlадахача шера цу ханен даьча балха итогаш хьахьонх отделене гlулакхаш укх бlаьсти дукхе дикагlа долга.

КПСС ЦК декабрьски Пленум хинначул тlехьагlа оаха чlоагlа терхам тlабахийта lомайир цун метериалаш. Школа ладувгlараш дlабоазийтар химе юртбоахаме луш бола пайда. Уж дикагlа [illegible]таргболаш плакаташ, схемаш дlа а хьувкхаш дийцар аз къахьегамхошта химех лаьцна.

Из гlулакх дика кхета а деш дерригa бlаьстаи балхаш минеральни удобренеш а тувсаш даьд тха механизатораша.

Боагlача боарам тlа юххьанцарча экономически школа дешар дlадахьар дуккъе сай кхетам а лакхбе беза аз. Цу гlулакха доккха новкъостал ду со Орджоникидзерча юртбоахама институте деша вагlаш хиларо.

Хьатlадоагlача кердача дешара шера кхы а йоккхагlа кийчо яь, дукхагlа къахьегамхой юкъе эза дlадоладергда оаха юххьанцарча экономически школа дешар.

В. ДЖАНАРАЛИЕВ,
Шаьла производствени управлене «Джалка» совхоза 1-ча отделене пропагандист.

Москве хьалъяьй керда йоккха полиграфически предприяте —«Правда» яхача издательства типографи. Из типографи хьалъй ярадувлаш долча иллюстрированни журналаш дукхача басарашца кепа деттар дуаьа.

СУРТА ТlА: бархl тайпарча басарашца кепа тохаш йола машинаш оттаяьча цехе.

Евзерихина сурт. ТАСС фотохроника.

ДОАГlАШ ДЕННА СОВГlАТ

Шерагара шерага шерагlа ярж районийн культура отделашта юкъера социалистически яхь. Республике шиа шера дlа-юха тела Цlе байракх лелайир ножайюртхоша. Цхьабакъда, совхка из дlаяла йийзар цар суьнжевцашта. Царна дукха тlехьа яхар Наурски района культура отдел а. Цо баь болх массехказа белгалбаьккхабар.

Соахка шоаш 1964-ча шера план оттаеш наурцаша лаьрхlар хьинари низе ца кхобеш къахьега. Цудухьа укх шера бlаьсти XXII-ча съезда решенешта, декабрьски февральски Пленумий материалашта пропаганда еш боккха болх бир цар. Къаьстта дика дакъа даьир цар бlаьсти кхашкара балхаш дlадоладеннача хана. Районе вlашагlъеллача 14 агитбригадо гlулакх ду кхашка къехьегарашта.

Доккха новкъостал ду агитбригадаша района къахьегамхой коммунистически кхетам лакхбеча а. Шоай колхозащцеи совхозащцеи чlоагlа бувзам лоаттабу цар. Района культура учреждененашка ший хан-ханнахьа лекцеш еш, беседаш, докладаш ю, дlахоэаш керда газеташ, журналаш деш. Дика кийчъяь гойтара агитаци я.

Художествении самодеятельноста коллективай хьажарга кийчо еш оргкомитет а районе болх беш. Духхьал цар хьинарча вlаштlехьдаьннад пхиь керда художественни коллектив вlашагlтоха. Чекхдаьннад агитбригадашка хьажар, хlанз чуийна драматически коллективай хьажарга кийчо еш а оргкомитет.

Лакхача боарамe дlахьу районе книжнашта пропаганда елга. Доккха декхар оттадьд библиотека болхлошна шоашта хьалхашка: хlара дезалга деша книжка дlакхачийтар. Дo тlехь дукхагlа кул районе книжкаш дешаре.

Лакхе шей дийца балхаш деш ч Наурски района культура отдел. Цудухьа Нохч-Гlалгlайчен районийн культура отделашта юкъера социалистически яхе хьалхара моттиг а яьккха дlа-юха тела Цlе байракх енай царна. Совгlато дегаш гlоздаьна ихы а хьинарегlа къахьегаш ба наурцаш.

И. БЕРЛИЗЕВ,
Нохч-Гlалгlай культура министерства вноахагlа вола инспектор.

КХОАЛАГlА БАКУ

СССР министра **Н. К. БАЙБАКОВА** дувц

Кхоалагlа Баку хьахулаш латт Советски Союзе. Хlанз йогаш тlа отташ мара латтац из. Юкъаш яр Малхбузен Сибарегlа я. «Доакха мехкдаьтта» дукудувла хьайт хургба Каспийчера Мангышлак яхача ах островах а. Духхьал цу «lаьржача дошон» «баьццарча цlерен» йоккхийча гlанзаца юзаенна а Советски Союзе мехкдаьттан газовни промышленноста юоане.

Малхбузен Сибарегlени Мангышлакен доагора а химически бедала а маьхера тайпаш дахаре гlулакх дегlадара перспективаш малагlаш я? ТАСС-а корреспонденташа из хаттар дир мехкдаьтта доахача промышленноста гlулакхашта йолча Пачхьалкхен комитета председательгa, СССР министрага Н. К. Байбаковга. Ер ба цо баь доаи:

— Мах баь варгвоацаш, берригача вай мехка селло боккхача лоархlаме я Малхбузен Сибарегlен Мангышлака. Укхаза доалл СССР-а йоазош йолча мехкдаьттан газен прогнозни запасий доккхагlа дола дакъа. Дукха миллиардаши триллионаши кубически метрашца лоархlаш болаш я уж. Дукхагlа яраш кlоарга йоаххаш яц уж. Денвен байсанен скважинашкара lалаьмате дукха хьалйоал. Ерригча Союзе доаккхача мехкдаьттана юкъе тlа-тlа доаккхагlа хургда Малхбузен Сибарегlен Мангышлакен доаккхача мехкдаьтта лоаца дакъа.

Сибарегlе — кердача гlишлоний край. Лоаллаха уйл индустриальни Урал. Дегlаухаш латтача цу районий промышленноста, цу даьнъе химически, металлургически, цементичое а, мехкдаьттен газа эц. Цудухьа Малхбузен Сибарегlера доаккхача доагора лоархlаш ихы а дукхагlа лаккху. Хlанз Игримера Серове кхаччалца юллаш латт Сибарегlен «баьццара цlе» Урале дlакхоачаергйолаш йола газопровод. Йlаьхийча Усть-Балыкски мехкдаьтта районе доакина «lаьржа дошув» дlадахийта юлларгйолча мехкдаьтта магистраль йоккха мехкдаьттахимически комплекс юллаш латтача Омске кхоачаргья. Мехкдаьтан газовни проводаш йоххаш латт Мангышлаке.

Вай хана, аьлар министра, бокъонца баккъ а хиний дlаэттад тклаьнттлагlча шерашкехьа а академика И. М. Губкина Малхбузен-Сибарегlен лохаленашка гази мехкдаьттен доалл яьина хийттараш. 1953 шера дена йоккха моттиг дlалаьца цига хьайийлай 14 мехкдаьтта доаллен 22 газ йоаллен моттиг. Царех дукхаяраш Тюменски областе я. Эггара дукхагlа мехкдаьтта доалла моттигаш лоархlаш я Усть-Балыкски укх шера хьайийла Къулбехьен-Балыкски. Дукха ха йоацаш областе вlашагlъеллай укх шера промышленни хьисане мехкдаьттен газн яха йоалалургйолаш йола «Тюменьнефтегаз» яха объединени.

Перспектива чlоагlа йоккха йолаш я Къилбаседен Ледовити океане юххера Тазовски губа. Цун тlоанашка lалаьмате дукха газ йоаля.

lалаьмате йоккха моттиг дlалаьцай хlанз Малхбузен Сибарегlа яьхача скважинаша. Хlаьта кхы а кlай кlаьдаш меллад геологически карта тlа! Дукха къахьега дезаргда мехкдаьтта тохкарий.

Уйла тlаовзаш я Мангышлака перспективаш а. Из я дукхача тlоанашка 1400—3500 метр кlоарга мехкдаьтта доалла моттиг. Мехкдаьтта дайта да. Цунах йоаш сийрда продуктащи парафини — хьоанила меттел ухийта маьхера бедал. Аькхи тохкама мехкдаьтта даха доладергда Узеньски тlоанашкера. Хьатlадоагlача шера болх бе йолалургья Жетыбая промыслаш. Мехкдаьтта лилара аьттув болаш йола дукха керда структураш кораяьй геофизикашта.

Лаьттан кlаьхара йlаьхий гlазаш карерзаяро эргайоахаргья Мангышлакен барса моттигаш. Хlанз укхаза хьалхулаш латт мехкдаьттехой кlона городок. Мала метаргдола хий нораяьд Узенера 30—40 километр гаьнара. Арений сатем бохабаьб маьршача тlулакхашта дечa сейсмически разведка делхамаше. Иштта хьахулаш латт Казахстана доккха мехкдаьтта.

Семилетна шерашка аьлар нов. Байбенов юххера ший къамаьл чакхдоалаш, экономикен lилмаe дегlадара гlулакха гаьнна дlахьалха баьннаб вай мехк. Цо аьттув боле хьалаш хулийт лаьттан чепашкара рузкъаш сихагlа. Даьхенга оттадаре.

ПРОИЗВОДСТВА МАЯКАШ

Семилетка шоллагlча шера план ханал хьалха кхоачашъера хьинаре къахьет Грознерча № 1 йолча кирпишкаш еча заводе гlишлошта ремонт еча цеха нов. Тутена кулгалдеча коллективо. Квартальни план 106 процент кхоачаш я яь, май бетта план 8 дий хьалха кхоачашъе аьнна тlаийца декхараш тlаккхоачашду коммунистически къахьегама цlи лелаеча цу коллектива.

Къахьегама доккхий толамаш дахарах массехказа совгlаташ деннад слесара нов. Ермолаева, каменщика А. Лапина, штукатур-малара М. Везировнайна, цхьбараш санна болча производства маякашта. Хlанз шоай нормаш 115—120 процент кхоачашдю цар.

Хь. ГИРЕЕВ,
Нефтемасалзаводе № 16 йолча установка оператор.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Семилетка шоллагlча шера план ханал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически яхь а йоаржаяь къахьегача Грознерча машиностроительни арматурни завода коллективо 10 мая кхоачашъяьй укх шера биъ бетта план. Хlаьта май бетта юхедисача деношка иэвь бетта чотах бlаьш эзараш сома продукци арахеца лаьрхlад цо. Цул совгlа дlабахача биъ бетта продукцега дlадодар 1,3 процент лохде, рационализаторски предложенеш тlаларен къахьегама оесарле лакхъярен чотах 7 эзар сом кхоачашдеш хьаштlехьдаьннад цун.

Завода участкашта юкъе тlаийца декхараш кхоачашдеш хьалха латташ хьайоагlа мастера нов. Клапчука кулгалду механосборочни участка коллектив. Пхи бетта план 8-ча мая кхоачаш а яь укх деношка ихы а дикагlа къахьегаш ва цу коллектива хlара член. Хlанз шоашта хьалхашка керда декхараш оттадаьд цар. Иэвь бетта план 10 ди хьалха кхоачашъе лаьрхlад участка коллективо.

Тlаийна декхараш гаьнна тlех кхоачашдеш ба участкера токараш Н. Овсянников, Н. Бугаев, Р. Валлиулин. Цахаддаш шоай балха нормаш 300 процент гаргга кхоачашдю цар. Иштта дика къахьег балха нормаш 160—200 процент кхоачашъеча слесараш В. Лагуна, Г. Измайлова, кхычар.

М. БОГОВ.

МЕТАЛЛАЛ ЧlОАГlАГlА

Мих. ЛУКИН.

ОЧЕРК

Айлуш доагlар массазардар санна дола lаи ди. Дукхача шерашка ше иххача тайпара, сихвенна крекинг-заводе кхача гlерташ водар хlанз а Алексей Гаврилович Кравцов.

Сел лакха а воацаш, векъоча дегlара вола Кравцов. сихха водар, цхьаккха саг а цхьаикха хlама а теркал а ца деш.

Ерригa а уйлашча ваха вар из. Хlаьта уж уйлаш подшипникашта гонахьа хьувзаш яр — моллагlча машинах йоахкараш санна йолча подшипникашта гонахьа.

Грозненски крекинг-завода проходной цахаддаш болхлой чуэцаш яр. Царна цхьана, кхы терко йоацаш вахтерига провуси дlа а хьекха завода кхо хlачувальлар Кравцов а.

Ниl хьа а йийла хlачувальлар Кравцов доккхий кораш а лакха тхов а болаш йолча йlаьхача помещене.

Бокъонна Кравцовна хийттача тайпара, дежурни машинагlча машиниста хоам бир цуга:

— Плелагlча компрессорие подшипник эхай...

Кхы дlахо ладувгlа доглоагlаш вецар Кравцов, хоьш дар: компрессор юхасецар...

— Иван Гаврилович, — йоахар дlахо вокхагlа волча машиниста, цхьабакъда, дlахо цо аргдар а Кравцовна хоьш дар, — болата вкладышаш цхьанна хlамана пайлана яц, бронза яц... — дийца ваьлар машинист.

Цхьаккха доп аьнна а жоп далензар цунна Кравцова. Раьза воацаш корта а оагабаь, пхелагlча компрессора дlатlаьвхар из.

Иохальча подшипнико юкъахбаьккхабар компрессора болата дегlо беш бола болх. Газ лелацар цун пхаьвошна тlоала. Цо болх беча хана вашалца бlарахьежа доглоагlаш хинна хова барзl целиндрах латта низ бола компрессор, хlанз чухье са доацаш яр.

Дукха хана дена подшипникаш хьаер баббит я, хlаьта вкладышаш бронзаш кийчъю. Баббита бронзех мара, кхы цайна хlамаш эшаш яц!

Мичара дагьерга тlаккха ужжал дукха маьхе-дола, дефицитни металлаш, нагахьа санна Грозненски крекинг - заводерча аккха цхьан компрессорена втулкаш подшипникаш яьйра лоаладаьча бронза ши бlаь шовзткъеи килограмм эшаш хилча... Аяхха цхьан компрессора! Хlаьта уж-м крекинг-завода етташ ма йий...

Уйлангахьа вахаво машиналта улувгlолла хьалводаш латтача Кравцова поршенеш лаьт-листа дечa тlатанка ладувгlар. Цу балхах юкъахоаьккхар из Павликова. Кравцов а из мара лакха воацаш, иштта тlийлача векlах хинна Павликов Кравцова яхар де деваш а цуа доттагlа а вар. Дукха юкъ юкъе ца йолаш цхьан хинна болабелар уж крекинг-завода газомотокомпрессорни станце машинисталла болх бе. Шинне а цхьана дагалийцар цар дуккхача маьхера итташ рационализаторски предложенеш. Творчески уйлаш цхьана яро дийтагlал юкъе делар царна. Цхьаккха деша бахар уж сайрайнарча техникуме, цо толаме чакхъьаккхар. Цул тlехьагlа Кравцов газомотокомпрессорни станце начальникалла хьожавар, хlаьта Павликов — механикалла.

Цар моаршалаш хьаттар. Къамьлаш дар... Подшипникаш яр йийцараш. Тlаккха бийсанара смена цlаяххийтар, кlезига сабар а деь, машинистий дийнахьарча смено вахта дlа мишта йолаю хьежар.

— Хьажал, новкъостий, аз химкомбинатера енар фий, — йоахар слесара Демина, lаьржача турба юхьаг хьа а хьувкхаш. — Ер я из полиэтилен яхар. Цунах хьаю еррах мо турбаш.

Кравцова, ладувгlаш а даьтта. турба юхьагa бlара а хьежа, хьабе еллар из, айга а, металлаца нийсйича бедаргах йича санна хетаьш а яр из. Кравцово ший низ ма кхоачча кулгашца тоlайир, из, кагьйланзар.

Павликовгахьа бlа а тесса, Деминга йистхилар Кравцов:

— Ладувгlал, доттагlа, сона ай из турба, нагахьа санна дьайна ца езе...

—Дlаэца. хlахьий,—камаьршша жоп делар Демина.

Кравцов, совгlат тlаьткlа а делла, дlакхойла Павликова кулг лаьцар:

— Воллеl

Ремонтни отдела слесарна мастерске дlаккхьачача, турба юхьаг доаккхача чона тlа lо а йиала, пхи килограмм хулаш бола жlов хьа а ийца, мий низ ма кхоачча лостаяь полиэтилена тlайожийтар Кравцова. Турба йоханзар, вlашкатаlанзар, е кхыметтел экха а эккханзар. Ше хиннечара меттахьа яьнна хувцаялланзар из. Цунна течар еза жlов а йоацаш, леокхю бургац йолаш мо мара.

Цул тlехьагlа вlаши нийсъяр дукъа баббита чlегинг а шитта хьа а ийца, чона тlа lотlа а йийла жlов тlайожийтар цар. Баббитах «чlаьнилг» хилар, лийлхар, чlегилгаш хилар.

Баббитах йиъ санна чlегилгар а яьха, уж шовзткъа тонна еача прессана кlал ехкар. Баббит цу ло оага а енна дlаихар. Ужжимсел мара йоккха а йоацаш полиэтиленах яьха чlегилгаш а прессина кlал ехкар, берригa низ тlатоlабер кхо бlаь атмосферига кхоачаш: полиэтилен е эккхай а эккханзар, е бlаь а яланзар. lалаьмате хоза а йолаш каькат мо йиткъага пластинка хилар цунах.

— Хьайла-фу хlама а, полиэтилен яхар! — гlадваха хьувзар Павликов.

— Хlанз хьой хьона? — хаьттар Кравцова.

— Дика хов, башха хlама а...
— Тlаккха хlанз малагlа соцам бу вай?

—Подшипникаш ергъа полиэтиленах!?

— Ергаа, — сатийна жоп далар Кравцова.

— Хьожаргца-кха вай...

Изи Павликова цхьана Грозненски химически комбинате водар, цига дlатарьенна пластически полимерий lилма-тохкама Ленинградски института филиал йолаш.

Уж тlаийцар филиала директора Всеволод Григорьевич Шумовске...

Цу дийнахьа, компрессорнена кулгалдеlга Павликовна дlатlа а диала, ремонтни отделера арвалханзар Кравцов.

Юххера а полиэтилена гранулаш кепа чу еттар, тlаккха ши бlаь шовзткъеи градусата кхоачаш йlоах а яь, пресса кlал ихкар уж.

Цхьабакъда, подшипник... хиланзар. Кепа чура из хьалъяьккхача хана кlигаметтане йолаш санна яр из. Цхьабакъда, Кравцови Павликови вашар тlехьашка вала туташ.

Уж цlаьна а химкомбинате бахар, кlаьна а полиэтиленах фу доала хар дезар царна, хlанз укх сахьате — технологашкара. Технологически характеристикаш дика йоезаш ма ярий. Хlаьта механически яр? Механика хьалашка мишта хур - хьогl полиэтилен? Технологашка цунна жоп долалургдолаш дацар.

Полиэтилена из оагlув шоашта мамогта тохкаш вар Кравцови Павликови. lалаьмате лаккхача температурех кlедж йоахача машине даьттала кхехнайора цар полиэтилена чlегилгаш: хетаргахьа уижамо долча хьалашка болх бе безаш яр керда подшипник — дlайхе даьттаж хьекхаш. Сернисти газе лакха температурех йолча хьалашка компрессорнерча выхлопной турбаш чу йоаккхеш ди-бийсаш доахийтар полиэтилена чlегилгашка. Из яа дезаш бар изобретателаш а — йlайхача газаца гlулакх хила деза ргда кердача подшипника. Цхьабаьца, полиэтилено тlехйика лоера из. Дlайхача даьттала чlегилг-дукха кlаьдъелар из, цхьабакъда, эггара кертера дар из ца лаларя цхьаннахьара а ца эккхари да. Из кхыметтел гай чу цхьа ча йьиккхачул тlехьагlа кхы а дукхагlа чlоагlъеле мара, оата тlета а лацар.

Полиэтиленах подшипник хургья! — бlубенна хувзар вlаши Кравцовен Павликовен. Эйлаш хургдоацача тайпара подшипникаш кийчъергйола способ яр дагалаца езаш хиннар...

Цул тlехьагlа а массехк де даьнна уйлаш еш. Юххера а лаьрхlар: «Дизельмонтажа» управлене а бака, цигара полиэтиленах ль пластинка йийхар. Подшипника чу уллача болата вкладышах йоаллачa баббит дlа а яьккха, цунна меттел полиэтилена пластинка йиллар. Пластинка йоалла вкладыш цlер тlа йlоахйир. Прессаца вlашка а тоlаь полиэтилен дlаеллар вкладышах. Чlоагlа, баббитал вогlа доацаш, вlашагlхоттаделар болати полиэтилени. Цхьаннахьа а дацар айп — ма хова хетар!

Цхьабаьгьа, из [illegible] лакха мара дацар. Компрессора гlоара кlал оттайр из — лоехьа. Лакхе йиллар хlанзалца хинна вкладыш яр, чуетта баббит а йолаш. Цlаьхха, ерригa а полиэтилен оттае баьцар Кравцови Павликови: хьанна хов ю цо цlа лой а. мlаьда хулий, гlоара тlахьоарталой — хьайовзаккхалургмичай из-м!

15 минут мара кхы ха ялар цу подшипнико компрессор чу болх бу. Юхасоцайир. Хьежар. Болх лер тlа бу! Кхи а цхьан сахьатал тклаь пхийтта минутех болх бир кердача подшипника компрессор чу. Цlаькха а хьежар. Геттара дика я! Цхьабакъда, бийсанна иллийтанзар, хьаьккхар, фу хулмал хуя а мича хов аьнна. Шоллагlча дийнахьа гlоара тlа илле баббит йоалла вкладыш дlа а яьккха, цунна меттел полиэтилен йоалла вкладыш оттайир. Цу тайпара, гlоара сов хlанз аллхе полиэтилена юкъе кхестар. Доалла хlама дика вlаштlехьаьннедар. Тlаккха лаьрхlар: кердача подшипникага бlаргчача бийсанна болх байта.

Керда подшипник йоаллача компрессора юхера сахиллалца дlаваланзар вокхагlа вола машинист Алексей Емельянович Шликов. Нагахьа санна лер тlера яьнна бола хуле, хьашт долча минута компрессор юхасоцае кийча вола из лерг дилла ладувгlаш вар машина пхьано беча балхага. Набара сий ца беш, кlалтlалелкхаш сахиларга ваьлар Кравцов цу буе. Са хилалца наб йиэзар Павликова...

Сеппа, сабелгало а цалехьа, компрессорие вар Кравцови Павликови.

— Миштай? — Шликов волчахьа хьийдар уж.

— Болх-м лер тlа бу!

Компрессор юхасоцайир. Лаьрххlа хьежар подшипникага. Цхьаккха хlама хиннадацар цунна. Ше хиннача тайпара яр, четтахьа ялаза.

Цхьабакъда, Кравцови Павликови сел чlоагlа гlозбаьна бацар. Хlанз а кхоачаш цхьа дибийса а дацар подшипнико болх бу. Хlаьта эшаш хиннар цо болх беш бетташ доахилга дар. Цу тlа а, вкладышаш болата яр... Болат, бакъьар аьча, бронзал дарегlа дар, хlаьта а доал метал дар из. Ерригa полиэтиленах яьча подшипникана тохкам бе бийзача а мег — цхьа полиэтилен мара кхы хlама юкъе а йоацаш — е баббит а, е бронза а, е болат а доацаш. Тlаккха кхолергдар метал шортта! Аракхосийта lа химега метала — иштта хила дезаш а да из-м! Цу уйлаша сатем лоацар Кравцовен Павликовен.

Тlаккха цlаьхха а, хlанз мабайтгаьлагlа бахар хац, химкомбинате а бака, химикашкара полиэтиленовни турба юхьаг йийхар цар — хьога цхьа слесара Демина Кравцовна еннар массел. Шоаш болча заводе урагlен кхорагlен хоахa а я lайиллар цар турба юхьаг. Ше чlегилгат, баббита меттел, прессана вlашка а тоlаь болата вкладышах еллар цар, хlаьта вокх шина чlегилгах бlарча подшипник хьайир духхьал цхьан полиэтиленах. е баббит а, е болат а доацаш!..

Сердалонах диказ дола бlаьстан эсвие деноше ух. Ваьшара дийрзад даьтта. Хlаьта шаккъе подшипник, цу лаьгъе ерригa а полиэтиленах яьр а, хlанз а тlехьа кхы ца талхаш болх беш я.

ЛОАЛАХАРЧА ШИН БРИГАДЕ

Тха отделене тракторно-полеводчески шиъ бригада ю. Тайп-тайпера да цар гlуллакхаш.

Хьинаре къахьог коммунистически къахьегама цlи яккхара къовсам лоттабеча Бакаев Мухьид верте латтача бригадо.

Агротехнически дикагlча хана дlайийнай цо 100 гектара тlа шекара свеклан 375 гектара тlа хьажкlаши. Хlора гектара тlа 60 центнер фуалъялхача хьажкlийн 250 центнер свеклан кхие лаьрхlад цар. Тlаьхьичча свеклане гlулакх деш ба бригада членаш. Царна юкъе белгалваьлла дикагlвола механизатор ва Бакаев Гехо.

Кхыча бесса да цуп лоаллахе уллача нов. Шахбиева кулгалдеча бригада гlуллакхаш. Бакаев бригадера миссел мара дlайийна культураш еце а ледара доал ду царна. Сухалбац Шахбиева свеклана гlулакх дара. Цун бригадо 20 гектара тlара свекла мара цlеиъяьнц, хlьэта Бакаева бригаде 50 гектар совгlа йолча участка тlа чакхбаьккхаб из болх. Иштта эсала гlулакх ду тlайоалаш латтача хьажкlаштa я.

Iалаьмате харцахьа да цхьатара хьалаш долча шин бригада балхаш тайп-тайпара лелаш хилар. Цудухьа шин бригада болх толбара иза тlебахийта беза нов. Шахбиева. Цунга хьажа безе отделене а совхоза а кулгалхой.

Ш. ДАЛАЕВ,

М. САЙДУЛАЕВ,

С. МАГОМАДОВ,

Урус-Мартана производственни управлене Мичурина цlерахча совхоза 2-ча отделене механизатораш.

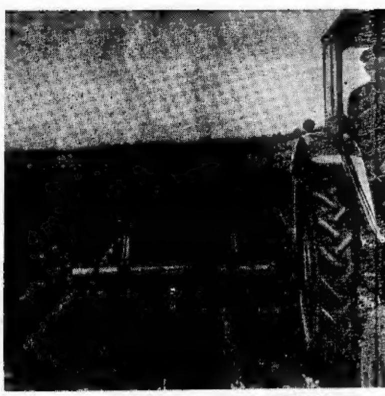

«Красноармейский» совхоза звеньевой Кусаев Вахида хьалхьацад Кубански новатора Владимир Светличне вlадоладаь дика гlулакх. Кулгашца вlалла болх ца беш кердача технологех 47 гектара тlа шекара свекла хьалкхее лаьрхlад цо кулгалдеча звенос.

Сурти тlа: звеньевой Кусаев Вахид хьалтlаьниначa шекара свеклана культиваци еш ва.

Н. Кобиашвиле сурт.

ШОРТТА ДОАКЪАР ХУРГДА

Шелковски производственни управлене «Коминтерн» яхача колхозе керттербар хьайбай боахам ба. 1,5 эзар етт, Iаса, хlаьта 30 эзар устагlа хургба укхаза хьатlаидоагlача Iай кхоабаш. 10.000 тони гаргга гlожен 20.000 тони мошен доакъар Iалашде деза колхозо уж хьайбаш лерттlа Iангара дакара.

Хьэттай доакъар Iалашдара бехиткоккамера ха. Доакъар Iалашдара технологи Iома а яьбоккъоица болабелар механизатораш хьалхашка латта декхараш кхоачашде.

Деревянко Анатоле Кирилловича кулгалдеча комплексни бригаде дика вlаштlехьдаьккхад механизмашца доакъар Iалашделга. Лоамак малх хьагуча а балаьехьа, лакх а денна рожь латтача цаl вокхан тlехьа арайоад силосни комбайнаш тlехьа йола трактораш. Яровой Григоре лелаю «СК-26» яха силосни комбайн тlехьа йола «ДТ-54» яха трактор. Комбайна лалла йоагlа Сайко Петра лелаю «Газ-51» яха машин. Кlезига ха яц шофер волаш цо болх бу, цулухьа вlаштlехьдоал цуи эшшача тайп-ра машин лелае. Шортта Iочуух машина кузова чу моша доакъар. Козлова Лиза сиха лел буц йоаржое а Iотоlае а кхоае тlерташ.

Пхи километр мара гаьна бац силос йоллаш бола кlоаь. 15—20 минута дlаккхоач машина. Цаl вокхан тlехьа хьаух сийкача доакъарак йиза йола машинаш. Машин дlа а яхийте, хlара тонна силосах пхиппа килограмм тух ток.

...Травин Николай Петровича бригаде тlехдика къахьег вежараша Федингlар трактористаМихаилен комбайнера Викторен. Цаl-ах норма кхоачашью цар сменах. Хlаьта моша доакъар хьатlаозача хьалха латт шофер Семененко Иван. Дийнахьа 40 тони доакъар хьатlаоз цо силос йоллача кlоаге. Иштта дика къахьег силосаца машинаш хьалъюзача Попова Марияс а. Сихха хьвlов моша доакъар. Шурий-топарни фермашта юкхе дlайолл силос, ялх дийнахьа 700 тони гаргга моша доакъар кlоагашка деллад колхозхоша. 100 центнер гаргга буц йоал гектар рожа тlара, 250 гектар рожь кьокхаргда силоса. Дукха ха ялалехьа дlаелла яргья силос.

Цул совгlа доакъар Iалашдеш я къаьстта цу гlулакха вlашагlьелла Федин Василе кулгалду шийтта сагах латта механизированни звено я. Цунга я кхо «Беларусь», кхо «ДТ-20», тракторни пхи йолхьииг, прессподборщики тележкен, аргlа хьалдеча хана парихаш хьалтелаш йола агрегат. 1800 тони йол Iалашъе эзш я звено. 200 гектар рожь хьекхал пхо дийнахьа Федин Василе, Зортон Георге, Кузькин Василе. Норма 21 гектар мара йолцача 30 гектар рожь хьокх царех хlаране.

Йол хьакхар, йолхьииг даккхар, касарах улла йол хьалъзцар, цуи кепа тохар, аргlаш дар, дерригa деш духхьал Федин Василе кулгалду звено хургья. Аьлах аргlаш а даь уж дистацул тlехьагlа лургда колхозхошта бьча балхах доагlа ахча, кийчъаь йол дика хиларга хьежжа тlаккхетаргда из. Валхацара материальни безам совбаьккхаро лакхъю къахьегама овсарле, тоью болхлой дисциплина. Хlанзле а 400 гектар рожь хьекхад колхозе.

А. САЛОВ,

Шелковски производственни управлене парткома инспектор-парторганизатор.

ЕР-м ЮХЬИГ МАРА ЯЦ

Дlайийнача пропашной культураштa сихбенна гlулакх деш ба Наурски производственни управлене «Терский» яхача совхоза къахьегамхой. Кубански новатораша В. Первицкен В. Светличнен боламах къахьег цхьоалагlча отделене механизатораша Сухоруков Александра, Толмачев Федора. Хьажкlаши свеклан дlайийна а баьнна хlанз кхашка ялат хьалтlадалалехьа а вlиргаш техача а маккаш доахаш ба уж. Хlаьта иштта культиваци е а болабеннаб уж.

Кхоалагlча отделене гидуврагаш дlайийнача кхашка болх беш ба механизатораш Гаврелис Дмитрий, Блохин Василий. Духьал шин дийнахьа 98 гектар гидуаргашта культиваци яьй цар. 14-ча мае шекара свекла ниййхъе йоланьй цу отделене, хlаьта шоллагlча дийнахьа свеклана шаровка е волавелар механизатор Молотов Василий. 4-ча отделенерча 30 гектар свеклана тракторца шаровка яь яьнкай 13-ча мая. Кулг-мара балхаш ца деш свекла лелае лаьрхlад укказа. Шаровка яь яьиначул тlехьагlа лаьтта кlаьадеши ца эшаш йола листаш дlа а йоахаш гунаш деши йола боронкаш юкъеяьхар свеклана. Иштта дика вlаштlехьдаьхад цар юрта боахама культураштa эе деча са доаллача хlамашца къовсам лоаттабара балхаш а. 295 гектар хулача люцерна гексахлоран техай цхьоалагlчен йикъалгlчен отделенешка.

Кхоалагlча отделенерча тракториста Яковлев Виктора навесни опылнвателаца 25 гектар хулача шекара свеклана «ДДТ» яхача дустах яь раствор техай мошкараш оала са доалла хlамаш йоле. Из раствор а тохаш обработка яьй люцернана а. Хlаьта Сухоруков Александра кулгалдеча звено 19 гектар шекара свеклана хлорэценнаца обработка яьй.

Белгалдаьккха дезаш да укхазарча цхьайолча культураштa гlулакх эсала даь хилар. Масала, кхоалагlча отделене управляющенов. Поплутина бlаьсти дув клаташ дlадийна мадьлла а вlиргиш техача а дахи деза маккаш дальха даьинад, аьнна хабар арадаьккхадар. Дlатехкача иштта хинналацар гlулакх. 98 гектара тlара гидуаргаш оасарашa къайлаьккхай. Ухказа е ялат тlадалаьккхийла а тlадалча а бlаьккха бац макха.

П. КОВАЛЬНОГОВ.

Керда импульсни прессе оттаьй Киевски регенераторно-резинови заводе. Кога гlирс беча промышленноста лаьрхlа боамбех искусственни рулонни тlоарсна хьаду цунна. Ер шу чакхдалалехьа цу агрегатаца хьадерга 60 эзар квадратни метр тlоарска.

П. Хоренко сурт.

ТАСС фотохроника.

ШЕРАГlА ДОАРЖАДЕ Iилман кхетамаш

Орджоникидзевская яхача станице бахача нахаца беш боле атеистически кхетама болх толбара гlулакхаш дийцад Сунженски производственни управлене партийни комитето. Дынах юхедисараш гучадахара Iилман кхетама ерригa формаши средстваши юкъеяккха лаьрхlад цо. Цу гlулакха дынах тешараш бахаца кварталашка шерра пайда эцаргба лекцеех, докладех, кинолекторех, тематически сайренех.

Лекцей тематикага хьежаб. Цуи юкъейихьай «Коммунизма материально-техническ база хьалъечарна Iилман лоархlамах йола парте XXII-ча съезда решенеш», «Дынахи из юкъера дlабаккхара наькъехя КПСС Программа яхар», «Химе гучадовах дына харц хlамаш», «Ды хьахилархи цун зуламерча гlулакхехи марксизмо-ленинизмо яхар», «Хьежача нахаца медицина лоаттабу къовсам», «Коммунизмен дын», «Кераста дыне тоабай зуламера гlулакхаш» санна йола темаш.

Iилман атеизмах лаьпа лекцеш ешаргья партийни комитета секретара нов. Варлашкина, цун заместителаша ин. Альмурзиева, Донейкос, инструктораша ин. Хашиева, Шажаева, «Знание» яхача общества республиканскиш районнии отделеней членаша ин. Дулерайна, Ляхоцке, Лизунова, Арутюняна, Шаповалова, кхычар.

В. БАЛЯСНИКОВ.

ЙОАРХIАШТА КХАШКА МОТТИГ ЯЦ

Тха производственни управлене дерригача боахамашка дукха хlама ца эшаш дlайийна яьиннай хьажкlаш.

Шелал дlа ца йоалаш дуккха ха яьккхачул тlехьагlа дlайха, маьлха денош аха доладеннад. Чlоагlа тlадоладеннад оасар, хlамаш дlайийнача кхашко тlагlоллара лаьттан тlоа лоацабенаб. Хьажкlашта гlулакх деча хана чакхйоахача агротехнически приемех цаl я уж тlаилалехьа царна мага бакхар. Цунца бохабу тlагlолла лоацабенна лаьттан тlоа.

Шозза маххаш даьхача 70 процент хилла доладола оасар дlадоакх. Цхьабакъда, хьажкlаш хьалтlаилалехьа доахаш дола макхаш массе а боахаме дальхадац шоай хаинахьа. Масала, «Цlе байракх» «Россини» яхача колхозашка цу балхе терко ца яр бахьан долаш цхьалолча кхашка тlагlолла лоацабенна хинна тlоа геттара чlоагl а беннa, дlадийнача фуна эшаш дола фо тlа ца кхоачаш а дисад, кlаьта тlайоагlача хьажкlашта чlоагlа хало тlа а яхоачаьй.

Цул совгlа, дукха ха йоацаш «Россия» яхача колхоза цхьоалагlча бригаде баьккхар дlайийна хlамаш тlаялалехьа боаккхаш бола маккa. Цхьабакъда, кхы вогlа баккха йиш йоацаш баькхаб из. Цергаш цхьан ларагlа ухаш лийнад маккаш. Макха яшта баккхар бахьан долаш оахам шаьра доацаш а хиннад, чlоагlа эшаш йола лаьттана кlалхара тlоадал цхьаккха духьале йоацаш дьалгlийтта кхоача а ениай. Маккаш во дахар — трактораштa тlехьалийза гlирсаш ниййсдара гlулакх механизаторашен агрономи цхьаккха бехкоккам ца хеташ, тесса дитарах хьахиннар.

Механизмашца оасар дlададаккхарая совгlа, юкъеяха еяь царна дукьалара химически средствaш а — гербицидаш. Уж тоха гойнча оасарца лоаттабеча къовсама эффект дикка лохлу.

Цудухьа тха управлене дуккагlа дола боахамаш хlанз гербицидаш етта доладеннад. Цхьабакъда, чlоагlа хьом беш етта еза уж. Оасар дукха доахача кхашка оасара духьала къовсам лоаттабара гlойленагlа да механизмаш юкъеяхар. Из болх цу тайпара лелабу хlанз Ленина цlерахча колхоза дукихача кхьа боахамий кхаш леладераша.

Дlайийнача хlамашта Iунал дара юкъера лоархlаме гlулакх да цхьан хаиииз минеральни удобренеш а тоссаш культиваци яр. Лаьрхха цу гlулакха аьнна йита минеральни удобренеши уж дlатуяса культиватораци и тха управлене хlара боахаме. Цул совгlа, ерригa культиваторашa тукови сеялкаши кийчъяй.

Эггара хьалхагlа удобренеш товс хиш дехкача кхашка. Бергича звеньевойшта тlадиллад минеральни удобренеш йоацаш культиваци якха аьна шоай агрегаташ аьца йоахилга.

Д. ПИЛИПЕНКО.

Наурски производственни управлене керттера агроном.

ИЮНЬ БЕТТА ЧОТАХ

Дика къахьегаш е уха шера «Грозпромстрой» треста СМУ-8 коллектив.

Гlишлон-монтажни управленера дукха бригадаш е хlанз июнь бетта чотах къахьегаш. Царна юкъе я ин. Иванищева, Иванова кулгалду плотникий бригадаш, ин. Никитина, Сотникова кулгалду штукатурий бригадаш, ин. Шамардина, Айрапетьяна кулгалду каменщикий бригадаш, иштта кхычараш.

М. СОЛОВЬЕВ.

Дуьнен тlа эгтара йоккхагlа йола хьуп промышленноста комплекс хьалъеш латт Сабаргlа, Братск яха гидроэлектростанци йолча районе. Шера йиъ миллион кубически метр хьу чакхъяккхе могаргда цун цхьаккха хlама дlа а ца къасташ вискозни целлюлоза, картон, фанер, спирт, дрожжаш, канифоль, столярни деталаш ергья хьунах. Шерра-шера комплекса предприятешта лаьрхlа 22 эзар гектар хьу тезаргья.

Сурта тlа: Братски хьунпромышленни комплекс хьалъяра йолча участкаех цаl.

Н. Перка сурт.

ТАСС фотохроника.

АМЕРИКАНСКИ ОАЛХАЗАРИЙ ФЕРМЕ

Тlехьарча статистически данеша яхачох дlадахача шера 63.239.000.000 фуъ гулдаьд Америка Вlашагlкхийттача Штаташка. Ужжал уж гулделга Iалашдаьд керттерча даькъе мехка къулбехьен, къилбасела-центральни, къилбасела-атлантически районашка вlашагlтехача тайп-тайпарча фунех йолча 307.468.000 котамо. Хlара яхкача котама даькъа 212 фуъ кхаьчар.

Дукха ха йоацаш Америка цхьайолча къулбехьарча штаташка вaха се волаш со хилар аьхха фуаш гулдара специализаци яь йолча Джорджерча цхьан оалхазарий ферме. Калаузй Джима доладахьара из предприятa Джорджие йоккха лоархlаш я. Цун боахаме 25 эзар яхка котам я.

Поездаца тхо ферме йолча дlадолхача хана Джима кулга овмалах хьахьеккар вlаши улуллув дагlа дахтах даь лохо пхи цlа. Юххера хьежача уж цlеноштара хетар тобаьккха дагlаш кортиза хьалтlа а отташ лакха нораш а долаш йолча баракашта. Царех хlара гlирс аьшка цхаралах баьча пенаца шин даькъа бийкъа ба, хlара даькъа чу 2,5 эзар котам а йолаш, юкъера лаьрхlача хlара котама шиниш квадратни фут а кхоачаш (1 фут — 30,5 см).

Калауйа боахаме механизаци яь яц производства эггара керттерча участкашка мара. Юрта боахама еш йола механизаци автоматизаци США къулбехьенгахьа вешта а дикка тlехьайисай къилбаседенгахьарча районашкарчул, къулбехьене дарегlарча негритянски къахьегамах пайда эцаш хилар бахьан долаш. Цу дарегlча къахьегамо Калаузйига йиш хулийт эггара низ болашагlа а технически дика кийчъаь а йолча къилбаседенгахьарча, къилбаседа-малхбоаленгахьарча фермашцара конкуренци атта лелае.

...Цу тхьовра хиннача гlирсий хlара даькъа дlоалххала оттаь тоттига (25—30 см) транспортеркормушка я котамашта хlама хьувкхаш. Лотока кlалгlолла йоаллаш йиъ саьна чlоагаш а йолаш йола зlы я, котамашта яа хlама ерригача кормушка чу атта а цхьан боараме а дlаниисъяра новкъостал деш йола. Дийнахьа шиъа мара яа хlама йиллац цу чу. Кормушкана лала гlолла цунна 2—2,5 метр гаьна, мела хий чудола желоб йола. Желоба чура хий боарам ниисбеш поплово я. Къаьсткъаьстача надилгаш чу «дийнлергаш» оттадаь цхьаккха «боарам» а боацаш. Отара юкъе, кормушкана лалла, йинагара хьал шаlи ахи метр лакха хила мегаш яь котамаш хьалхувша моттиг я — шера эза белла аьнксаьргех баь цхьарал.

Цу цхарала лакхе яьй ячейкаш — фуаш ду бlенаш. Уж а отара дlоаххала нинша-кхоякха мугlарах даьд. Цхьабакъда, фуаш кулгашца гулду, атта транспортер оттае йиш йоллашехьа а. Отара юкъе оттабаьб зlамига электромотор, доакъар декха бункер, хий хьаувзарт. Кхы ер ма дий аьина, хlама даш. Калауй йоах, оборудоване цу аьнкъага а гlирсага а эггара кlезигагlа ахча дахад шой.

Котамаша фуаш дукхагlа дара укхазарча фермераша эггара кертера гlулакх доакъарахи котамаш дlанийсъярахи лоархl. Духьая цу доакъошкара халдиза керд-керда экономе торонаш лехцар (болхлошта мах мамогга кlезигагlа бала гlертарал совнагlа). Дикагlа дlа мишта кийсъергья котамаш? Отар чу кормушка а кийча бlарча Iуваш цхьана леладергда цар е фуаш деча хана 2—3 цхьана а йолаш кlоагилгашка чуйохаргья уж? Укхазарча производстве дикагlа лоархlаш я хьалхара способ, шоллагlъар а даькъера яккха дагабониш бале я.

Доакъарея дола йош керттера уйла тlайохийташ да укхазарча фермераша, хlаьта цар уж аптекерча таразаши увзаш санна ниийсдеш а леладу. Цхьан дийнахьа цкъа чутосс цар яа хlама. Калауйа шой доалахьа и доакъар кийчду охьаш-кегадеш йола установка. Дизза 10 эзар доллар дахад цуна цунга шlаьрген а шагlйоллакхерг дахар а тlехьа лаьрхlача. Бархl сахьата болх бича 50 тони доакъар кийчдулургдолаш я установка — из хул 400.000 котама тоъал. Калауйа цхьан дийнахьа хlара котама 125 граммал тlех лац из. Доакъар кийчдеш бу беррига болх автоматически беш ба. Керттерча шин бункер чу тосс (е улицашкарча автомашинаш тlара феца чуувзаш йолча турбашка гlолла) доакъара керттера доакъош — хьажкlаши кхежи. Автоматически эза даьнна ялат, гlоргlо ахьаьчул тlехьагlа (дlатlахьежача цкъча тара а долаш) нетадеча бака чу лола.

Фермера цунах тох хьоар санна кlаьда ахьаь витаминаш, тухаш, тайп-тайпара итташ элементаш. Из состав кийча йолча тайпара фуражни е химически компанешкара йоагlа цунна, тоина доакъарах из мел тоха еза хьа а хьоахаш. Цхьан котама дийнахьа 125 грамм луш хилча, юкъера лаьрхlача хlара котамгара шера 24 дюжин фуаш гулду Калауй Джима.

Продуктивни производствана лаьрхlа Калауйа ферме йоагlаш йола котамаш 24 кlира даьниачул тlехьагlа йоагlа. Фуаш гулдеча керттерча даькъал совнагlа, цуи боахаме ший доалахьа я йолаш инкубатор я. Хьаьхьачул тlехьагlа ше волча лелаеш 5—6 кlира доакхийт цо вlоригашка, хlаьта цул тlехьагlа кхыча арендатораша маьхах лелае кагийча фермашка дlачу а ийце, цига кхоабаш 24 кlира даллалца лелаю уж.

Цу тайпарча арендаторех цхьание, Аллен Торитона, ферме тоссаделар сейн Калаузйи хьоашал а. Наькъа йисте тха уйла тlаззар доккхача фанера улга тlа баьча хlанзалца бlарга ца байнача кхайкамо. «Совгlата яхо бlаь доллар да котамаш а котамий доакъар а лочкъадеш воалла къу хьавовзийтачоа. Калауйа».

Торитора Калауйагара хьа а ийца, кlираина 50 доллар а долаш кхоабаш я 5 эзар кlориг. Торитона ше яьхачох, Калауйа кхайкам бенаб цунна неграшка бола гонахьа баха нах «унзарбахар духьа». Йешта, Торитонагара котамаш, цу тайпара Калауйа доалахьа дола доакъараш а мо мара, сагo лочкъаьяьц; округе долла хlама сатийна да, хlаьта из кхайкам «фунингlа моллагlа хуле я аьнна» хьалтеха а бар.

Торитона хlама дац ший лаьтти цlаи мара, вож мел дар леладе хьайца да. Лаьттан участок шин даькъа йийкъай. Цхьанне тlа паргlатта дlетаргъьй хlаране чу 100—200 кlориг чу а йолаш йола йоккха йоаца бунаш, вокхан тlа дlайийна хьажкlашин мерза кортолаши я. Кхо шу даьначул тlехьагlа кlоригийн дlаячча хlамайи моттигаш хуьцалу. Котамашта лазар ца кхетийтар духьа деш да из хlама.

Продукт луш бизза 15 бутт ха йоаккхийт Калауйа котамашка. Практико а дукхха даьча Iилмаэкспериментальни тоххамаша а хьахьеккхачох, из ха — дlайийнтача доакъарий единицах юха лур эггара дукхагlа дола а эггара кхомегlа а ха я. Фермера котамий Iул ше-шоай хамашка хьежжа дийкъад. Шоай ха яьккха яьнна котамаш кердачарца хуьц 15 бутт баьначул тlехьагlа бlарчача Iулашца, юкъ-юкъера котамаш яккаш хила тарлушехьа а. Уж хьахоржаш, кхычахьа дlахьош, юкъера дlайоахаш хьеташ долча къих мах вlалла а лац.

Яккаш 18 бутт баьккхачул гlехьагlа котамаша фуаш кlезигду, фуаш дика хилац. Чlор йиткъу, дукхагlа дох. Ферма дас яхачох, котамаша деш дола фуаш шоай боарам болаш хила дезаш да — 10 эзар котам «лекхарийла я» 150 тойн фуаш де. Экономически эффект дикагlа хилийтар духьа котамашта мукъа денош уттаду фермераша. Гlулакх миштад аьнча, котамо, ше боккъонца ондa яланза йолча хана деш дола фуаш доккхагlа хул дlахорча бетташка лечул. Йизза шоай хана чу йолаш латтача котамашта кlира цхьан дийнахьа вlалла а лаа хlама лац. Моцало хьал ца кхуйташ 4—5 ди тlехьайоах уж. Цу денощка совнагlа доккхий фуаш а хул фермера, цул совгlа доакъар а кходу.

Дюжин фуаш гулдарга 13—14 цент дода Калауйа боахаме, хlаьта цо уж магазинашка дlадоакх дюжинах 34—35 цент а долаш. Цул тlаьхьагlа магазина чура уж дlаэцаш волчо сортага хьежа лу царех мах — 55—75 цент. Калауйан цуп вешийн ферме болх беш 40—45 саг ва. Цар гlулакх деш 80 эзар котам а кхы а массехк бlаь бежан а да, хlаьта иштта кхашкара балхаш а ду. Котамашта гlулакх деш 12 саг мара вац—цхьан сага норхl эзар котам.

Джорджие, вож ерригача къулбехьарча штаташка а санна, массаза а маьхах болхлой уттабеш принцип я. Мел из дlаяхкха гlортарах е законо цуп лаькъаш декхарах — хlама дулац цунна. Фермера-дас шийна тешаме «бригадир» а херже, цигарча алапешка хьежача тайна дика мах оттабу цунна тела. «Бригадиро» ше дох болхлой. Уж ба цхьаккха профессии, навык е специальность йоацаш бола, дийша боаца, кхьметтел кулг яздe а ца хоаш бола негараш. Парца массазда гlулакх е расчеташ а лелаер бригадир ва. Да ностара латт цу гlулакхашта. Из принцип гуччахьа лелаеш ва Калауй Джим.

— Сов тlех хьакхьал долаш хила-м мича веза бун чу болх беш хилча, — хьаттар цо ше бакъ хиларах дот тийша а волаш. — Цу балхах дукха ахча сендухьа гергда аз?

Хlаьта а мел мах тел Iа неграшта, аьина шийга даьча хаттара, Калауйи жоп делар: «Нагахьа санна цар мел эц (фуаш дулаш латтача мехкарашкахьа кулг дlахьеккхар цо) аз хьога оале, кхетаргвац хьо. Iа кхетадергдац, цу ахчах миштa ваха йиш я, вешта аьлча харцахьа кхеталергда. Хlаьта а уж раьза ба, болх а нийсбенна, шоашка баха йиш хиларах. Царна тоъ».

Капиталист ше волча тайпара капиталист ва. Цхьабакъда, Калауйа ше шера 25000 доллар цlена пайда эц, цо ше яхачох.

Птичникера даьнначул тlехьагlа Калауйа тхога хьахьеккхар ший гlонна дола, фуаш дулаш чудехкаш йола машина, 200 квадратни метр хиллол йолча шиш склада цхьа холодильни установка чулатташ дола гlирсаш.

Фуаш дула, хоржа, яьшкашка дохка установка 10—20 эзарел кlезигагlа йоацаш котамаш йолча фермашка мара хила могац. Массаза а цхьа болхлой ба фуаш хьагулдераши уж цlендеш, хоржаш, яьшкашка дехкараши. Хlара хьа массеза гулду фуаш хьахархаргем яьшкаца дахкарген кхаь сахьатал совгlа ха йоацц. Фуаш диларгара дlайоалейна уж кlопилгаш чу дохкалца йола ерригa производственни цикл, баьдар аьлча, аъаь варгвац, цулухьа тlахьежжа дувцарах кхочаш ца бича баргбац.

Фуаш дулаш, хоржаш, яьшкашка дувхкаш долча доакъоех латт конвейер. «Г» яхача алапа формехьарча цо дlалоацар 30 квадратни метрал дукхагlа яц. Къаьсттача кассеташка доаллача транспортни лента тlа цкъа дохкаш шишша дюжин фуаш дохк. Конвейер тlа дlатlаккхуль уж йиъсаьна бела тарарча, фо чуузза шодилгаш йоахача заборана. Хlара хьамча шодилго цхьацца фуъ дlачуоэ. Цу хьалашка ужжал мара фуаш дlатlа ца ихайийтар пайдане а фуаш кlезигагlа дохаш е гlулакх да. Кассета транспортерана фуаш дlатlаккхуь хlарaар 50—50 см йаьхача фуаш дулаш йолча участкашта. Фуаш дул сапа чоп боаллача хина. Цу кассеташка гlолла долх фуаш уж дохьадеш йолча сушилка чу я. Из я шийна чухь ниа бола вентилятор в электропийшк я йоаллаш йола йоккха йоаца устройство. Фуаш доакъаду кlедж етташ санна вентилятора чlоагlа деттача дlайхача феца. Из беррига болх беш массехк секунд йови. Сушильни аппарата тlеххьашка, баьлеча цlагlа массазарча способах хьакъестаду дикагlа дола фуаш — сердалонни духьала а лувцаш. Из болх бер цхьа йоl мара яц. Контролера хьалхашка гlолла фуаш тlекхувля готтига рельс кlалхьагlара сийрдадоахаш да, тlаккха 35—45 см шерача сердалон оасо йиш хуьлийт цу юкъа дерригача фуашка хьежа чакхвала.

Доалга хьежжа диъ даькъа декъаш хорж фуаш. Шиъ рельса пакъилгах дlатlаухийт цаl шоллагlчоа тlеххьа вlашагlхеттача таразаш тlа. Автомашинаш е вагонаш уззица таразашта тара ла уж. Хьалхарчар эггара леза пзрашкара дlа мел ийкха фуъ тlех доалийт. Эггара дайгагlа дараш тlехьарча таразашка дlаккоач. Фуъ «ший» тараза тlа гlолла тlехлоаллача хана, цар сагlоцара ноагlерг хьа я деллалийа, конвейерни желубка чура нестола тlа Iотlадож, тlаккха цигача ший йоlо къаьстти раствор тох цунна, чакхза доагlаш йола чlоре моттигаш дlайикъар духьа. Готтигача хьамча шодилга чу гlолла тlалоаттадеш фо в долаш пульверизатора формехьа я опрыскивателей. Укхазара дайна фуаш яьшка чу дехнача машина чу доагlа. Хlаране чу дюжин фуаш чухошаргдолаш йола кlопилгаш хьаерааш шаьра картона листаш я, хlаьта машино ше шийна эшшача гlолла вlашкаюлла на лист (прессо кийчъяьча формах) фуаш чудахка кlопилг дlаоттаяла хьалхагlа. Фуаш чулола кlопилг массанахьара дlакъайла я йолаш крайоагlа машина тlара, хlаьта фуаш вшаш волчунга дlакхечча-ца хьа а ястац. Уж вlашка оттаю цхьаьца дюжин фуаш чудохка 100—200 блок чухошаш йолча йоккхийча картонах яьча яьшкашка. тlаккха сов чехха доаллахарча холодильни установка чуйолча цlагlа дlанухьу. Цу чу латташ 12 денага кхачаларца ха йоакх цар коньюнктурага хьежжа. Холодильни складера машинашца тикашка дlаххухь фуаш. Тика тlа фуаш чуволча кlопилга тlа махи доаёла мара оттадац. Практически хьакъаьста фуаш вlалла дисац тика тlа.

Холодильни склада уллуъ цхьа доккха доацаш цlаlг да Калауйа. Укхаза дайн 1—3 градус шелал а йолаш болх беш цхьа йоl я деха фуаш цхьалладоахаш. Лоацца аьлча, иттa бlашагlбелла а болх беш а ба капиталиста-предпринимателя Калауйа боахам.

Л. ПОНОМАРЕВ,

Нью-Йоркера ТАСС-а корреспондент.

ЮРТАРЧА КЛУБАЙ ЕРРИГСОЮЗНИ ПЕРЕКЛИЧКА

КУЛЬТУРА СИЙГ

ЧIоагIа хуьцаделлад вай вахар укх тIеххьарча шерашка. Овлангара дениз хуьцаделлад юрта сурт а. Дика масал ду цу хьакъехьа Ведана района Элистанжи яха юрт. Электрически сердал фуд ца хайначча моттигашка хIанз йоагаш я Ильича лампилгаш, радио я, болх беш я хьу чакхйоаха йоккха завод. Юртя юкъе бIаргагу хоза, йоккха зIаьли — цу чу я юрта клуб.

ВорхI шу да цу клубе заведующелла Антиев Амхьада болх бу. Дукха хIамаш хуьцаделлад цу хана дениз а. Сайрийна клубе лампаш хьалсегача клубагахьа болалу юртарча нах. Цхьабакъда клубе бечо бола болх дуккхьал Актиева ше беш бац — цо вIашагIъелла йоккха актив я цига.

ХIара шера дукхагIа хул юрта культурно-просветительни балхашца дакъа лоацараш. Юртарча актива дукхагIа дола дакъа юртарча интеллигенцех латт. Цунна юкъебоагIа хьехархой Х. Битамиров, М. Дорошенко, юрта боахама специалист Г. Скибицкий, комсомольски организаце секретарь А. Джабраилов, киномеханик А. Мальсагов, дуккха кхыбараш. Цу наха шоай низ, шоашта ховр дIалу юртарча къахьегамхошта кхетам балара.

НагахьI санна клубе чакхдаккха дезаш моллагIа гIулакх хуле из дувц цхьайтта сегах латтача активо. Цхьана уттаю цар балха план а, дхьана кховчаш а ю из. Актив екъаенна я массехк секцена. Масала, берашца беча балха тIахьожам лоаттабеш ва хьехархо А. Битамиров, хIаьта А. Устинов клуба художественни самодеятельностга кулгалдеш ва. Масса а хана болх беш я клубе хоровой, драматически, вокальни кружокаш. Драматически кружока кулгаллеш ва актива член воа. Г. Индербиев.

Хьалхашка латта доаккхий деккараш дика кхета а деш клуба активо вIашагIъеллар агитбригада. Карл Маркса цIерахча колхоза колхозхошта гIулакх деш я из. Шоай балха керттера деккар юрта боахам лаккхбеча къахьегамхошта новкъостал дар лерхI агитбригада.

Элистанжи клуба активо болхлоша хIара къахьегамхочоа хьалхашка латта деккараш кхоачашде новкъостал ду. Масала, минеральни удобренеш пайда мишта эца беза хьагайт хьалтеха доаккача плакаташа, лозунгаша, дика кийчъьача стендаша.

Хьалтеха доакк хоза кийчдь колхозхоша тIанйца социалистически деккараш. Тайптайпарча доакъошта дийкъад уж. Масала, «Хьейбай боахам», «Тха хьалха латтараш». Къаьстта хьалтехад дикагIа болча хьажкIаш лелаеча звеньевойша А. Межидовай, Г. Хиэриевай, дикагIа йоаа доярка Т. Кадыровай, кхыбарий деккараш. Каст-каста кердайоак гойтара агитаци. Цхьабакъда, гойтара агитаци клубе беза балха цхьа дакъа мара дац.

Дика лелабу клубе лекционни болх а. Ешаш йозча лекцей доккхагIа дола дакъа юртбоахама, массово-политически а Iадмаш атеистически а темаех да. Каст-каста хул клубе тематически сайреваш. ЧIоагIа сакъердаме, дукха цхьахьегамхой гулаш чакхьоял уж. Укх денощка клубе хилар юртарча юкъерча школа хьехархоша дакъа а лоацаш «Лай-ноанойн школеш» яха сайре. Иштта сакъердаме хилар «Химе чакхьа дуьр» яха сайре а. Дика вIашгIехьлымхай клубе агрономихе кружок а «Юрта боахаме хьалхле лелаю опыт» яхача книжкай выставка а.

ХIанз клуба актив кхинча бIаьстанара балхаш дIахьош болча къахьегамхошта даьрчIа керда программа кийчъеш я. Дика къахьег активо фермашка, бригадашка цIе уголокеш вIашгIехьйоахаш, кийчъеш, цигга арахец «Боевой листокаш». Цул совгIа клуба активо деккараш тIанйцад Еррироссийски перекличка дакъа лаца. Теша мегаргва Элистанжерча клуба активо а боахаоша а шоаш тIанйца деккараш сийлеица кхоачдергхилхарах.

А. МИСЛАУРОВ.

«ЛОАМАН IУЙРЕ»

(РЕЦЕНЗИ)

Укх шера арадаьннача № 1 йолча альманаха тIа кепа техаче произведенеи тематика йIаьхий я. Цу тIа я вай ханарча турпалех язъь очеркаш, дувцараш, стихотворенеш, берий дувцараши стихотворенеши. Царна юкъе я художественни дикеи дешаршта боккха пайда лургболаши йола произведенеш.

Альманаха хьалхарча оагIо тIа кепа теха я КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретара нов. Габисова язъь «Тоабе, кердабаккха атеистически болх» яха статья. Цу тIа цо белгалдаьккхад дIахьачча баьдеча ханах юхедисача дына тIулакхашца боккха къовсам лоаттабари къахьегамхой атеистически хьехамца кхебари чIоагIа лоархIаме гIулакх хилар.

Альманаха оагIонаш тIа кепа теха и гIалгIай писателашта юкъе къьнагIчарех волча Муталиев Хьаж-Бийкара стихаш. Ешачов пайда лургболаш, кIоарга чулоацам болаш и «Са нигат», «Льттал турпалашка» яха ши стихотворени. Уж хетаьй къахьегамхошта-турпалашта, цар тIа поэто хьахьокх мел йIаьхий я вай Даьхе. Ала дезачеи дужаргдолаши оал цо шиь стихаш тIа оала кIара дош.

«Шоферий гIулакхаш» яха Лавриненко Владимира яздь дувцар дика чуловцам болаш да. Дешачо дика пайда эцаргболаш дувцар да из. Цун керттера турпалиш ба хьайбай лори шофер вола Магомадови. Дешараштa хьалхашка дика сурт оттаду, дувцара тIара мотт дика ба, дувцар вIамига дале а чулоацам кIоарга ба.

Къонача поэта Албаков Джабраила язъь «Дош да хьона», «ГIалгIайче, хьо еза сона» яха стихотворенеш я цу альманаха тIа. Дужаргдолча бесса оал автора ше мел оала дош. ГIалгIайче шийна езаш хилар дешарашта хьалхашка дика сурт а оттадеш хьахьокха вIаштIехьлоая цун. Цо йоах:

Еза сона ГIалгIай лоаме,
ГIалгIай вIовний сийрда моки,
Хьыье наькъах Тийрк даххаш
 йоа
Беш-лоам тIера хIара морх.

Иштта да цу стихотворене тIа цо оттаду сурт. кIоарга чулоацам болаш язъьй цо «Дош да хьона» яха шоллагIа йола стихотворени а.

Вакъда, художественни чулоацамга диллача чIоагIа мела йолаш дукха произведенеш я альманаха тIа кепа теха араьннo. Масала, «Къьга Сердал» яха Лавриненко Владимира яздьча дувцара тIа ер на дий аьнва дешачо пайда эцаргболаш хIама дац. Из цу дувцара тIа фу ала гIерт, малагIа деккар да авторо шийна хьалхашка оттадь хиввр кхетадеш дац.

Иштта художественни ледара я Муталиев Хьаж-Бийкара язъь «Харбиз» яха стихотворени а.

Дика тема я Воронин Сергея язъьча «Дошо вIанаралгана хинна истори» яхача очерка яр. Авторо цу тIа хьахьокх вайнахаи эрсашта юкъе чIоагIденна доттагIал. Очерка керттера турпал ва Решетов Юрий. Бера хана дена кхийна валлалца йолча ханара цун вахара никъ, цуна цун дейн нохчий дезалца тоссаденна доттагIал хьахьокх авторо. ХIаьта а ала дезаш да яв. Воронина ший деккар дикаа кхоачашдаь ца хилар. Очерка керттерчарех цхьа кхоачамбоацар да турпал хIанз фу деш ва хьа ца хьоккар, цо вахаре мишта дакъа лоац дешарашта хьа ца гайтар.

Берашта лаьрхIа яздь да Печенкин Бориса «Тения» яха дувцар. Цу дувцара керттера турпалаш ба Галинка, Маринка, цар даьна ваь воша Володька. Кхоккхе а деша дагIа уж. Деша дагIача берашта яздь да из дувцар. Цар сакъердалургдолаш ер ма дий аьнна хьаьца хIама дац цу тIа.

«Са дов седкъа» яхача Майорова Ольгий дувцара тема хIанз чIоагIа эшаш тема я. Цу дувцара керттера турпалаш ба Магомадов Ахьмад, цун йоI Марем, юрта парторг Котиев Беудин, эрсий вIамигa саг Морозов Миша. Шоайла дезалу Марема Мишен.

Каст-каста альманаха оагIолашта кепа еттаи араюал къоначча поэта Плиев Амира стихотворенеш. Укх шера араьдьннача № 1 йолча альманаха тIа кепа теха я «Безамах», «Заьо согалетт», «Поезд» яха кхо стихотворени. Цхьаккха сурт отта ца деш, чуловцам эсала болаш, во стихотворени я «Поезд» ихар. Цу тIа автор фу ала гIерт, стихотворене керттера чулоацам малагIа ба дика кхеталуш дац.

Iальмате во я альманаха тIа яь переводаш. Дукха моттигаш нийслу харцахьа переводаш ... Масала, парашютни спорта мастер ала дезача «Къаьга Сердал» яхача дувцара тIа йоах: «парашюта тIара чукхувсалучу спорта мастер». «Са дов седкъа» яхача дувцар тIа «дукха лера тIера воаца вокха саг» ала дезача, «дешаш дIа-юха кхувсара тIера воаца вокха саг», аьнна да. Уж санна дола масалаш дукха доаладе йиш я. Цу гIулакха бехке ба царна переводаш яьраш, къаьстта Мальсагов Руслан. Дукха эрсий дешаш перевод ца еш а дисад, хIаьта геттара дукха да грамматически гIалаташ. Альманаха тIа художественни ледара йола произведенеш кепа еттара бехке я альманаха редколлеги.

Укх тIеххьарча номераш тIа кепа етташ араювлеча произведенех дукхагIъяраш эрсий метталара гIалгIай меттала яьха я. ХIанзад из мишта? ХIана сайцаб говзаме йоазош ду къона писателаш альманаха тIа кепа ца етташ? ДIадахача шерашка альманахе дакъа лоацаш къоначарех тхьаьх саг вар. Масала, М. Плиев, Я. Осмиев, Ю. Чахкиев, I. Гагиев, М. Зангиев, М. Тумгоев, Хь. Варкинхоев, Хь. Ванаев, иштта кхыбараш. ХIанз цу тIа кепа еттараш 2—3 саг мара вац къоначарех. Къоначарца айхха бувзам болаш яц альманаха редколлеги.

ЧIоагIа ледара я альманаха хIанз араьнна номер. ДIахо альманах дикагIа араяргдолаш болх вIаштIехьбаккхара цIенхаштта уйла е еза редколлеги.

В. КОСТОЕВ.

ВАХАРЦА БУВЗАМ БОЛАШ

Бераша дика дешара я цаIеш, царна Iилма ларда тIа дуне, вахар довзара, коммунистически кхетам балара йоахо е еза школа хьехархой коллективо.

Коммунистически уйлаш йола а моральни цIена а вола кхоанен саг, коммунистически общества керда саг хьалкхевар да школа деккар.

Цу хьисапе бу шоай болх тха школа хьехархоша. Историн обществоведенеи хьехархоша Л. А. Ольховниковаи, К. Ф. Гладчуковаи дешархой дIаккетабу логически уйла, исторически событеи тохкам, нийса выводаш мишта е еза. Цар дешархоша урокаш Iомаю исторически документашца, первоисточникашца, карташца, конспекташи тезисаши оттае Iомадy.

Географи хьехача М. Н. Волошинас берашта довзийт лаьтта, сигле, седкъий, малх, бутт из дуне даьла лоIамах а доацаш Iаламa закономерностах ше хьахина хилар. ХIаьта биологи хьехача В. Н. Лукьяноваи Н. А. Дуриеваи шоай урокаш практикаца юаз. Бераша школа теплице Iомаду баьца дааран мишта хьалкхеде деза. удобренеш, гидропоника, гаьнаш тIайогIар, и. кх.

Хьехархоша берашта кхетам лу царна Даьхе, къахьегам, бакъдар, сий долашдар, эздел дезаргдолаш, къамий доттагIалеи, новкъостийн шоайл боккхагIбераши лархIара уйла цар хургйолаш.

Боккха кхетам лу берашта школа комсомольски пионерски организацеша, цар еча собранеша, пионерски сбораша. «Коммунизм хьалъечун нравственни гIулакхаш», «Комсомольски цIера низ», «ДоттагIал, новкъостал, деккар, сий» яхача а кхыча а темаех лаьца комсомольски собранеш, «Са доттагIа, Даьхенна хетаергъа вай дега чура йоагIа дикагIа йола уйлаш», «Ленин хIаране дега чу ва», «ГIулакхацa дIахьоккаргда вай партена мутIахьа хилар» яха а кхыйола а пионерски сбораш яьй.

Ленински денош долча хана школьни ленински музее экскурсеш а ей, Ленина вахарах цун гIулакхех лаьца беседаш а лекцеш а йир.

Литератураи искусстваи гIорбаьнна болча нахах лаьца сайреш ю. Иштта хилар: «Чайковске творчество», «Дунаевске творчество», «Эрсий писателаш Нохч-ГIалгIайче» яха а кхыйола а сайренаш.

Доккха дакъа лоац берашта эстетически кхетам балара даьлъе хьехархоша ТитовгIари Н. Т. Литвиновеи. Района художественни самодеятельностага хьожача шолагIа моттиг яьккхар цар кийчьча тха школа дешархой кружоко. Цар дукха концерташ оттир города заводашка.

Тха школа бераша шоаш цIенъю классаш, школа ков, кор а улицагIа а дIаегIача гаьнашта гIулакх ду.

Боккха кхетам лу берашта Даьхена дика гIулакх дарца цIи хезача нахаца вIашагIбеттабаларо а. Масала, КПСС ЦК декабрьски Пленуме дакъа лоацаш хиннача Волошинца, Новогрозненски мехкадаьтта чакхдоахача завода инженерца - химикаца Зельцерца, Социалистически Къахьегама Турпалца Пугачевца, кхычарца вIашагIкхийтта хилар.

Шоай низ хан ца кхоеш вай хьатIакхувча тIехьенна коммунистически кхетам лу тха школа хьехархоша.

В. МОЧАЛОВА,
Грозне № 6 йолча юкъерча школа завуч.

ДОКУМЕНТАЛЬНИ КИНО ДЕКХАРАШ

МОСКВА, 19 май. (ТАСС корр). Кхо бIаь совгIа короткометражни тхьаь пхиъ полнометражни документальни фильмаш, цIеIк ахи эзар совгIа номер киножурнал арахец вай мехка киностудеша хIанз хIара шерра. Документальни фильмай проблемашта хетаь я таханара СССР кинематографе болхлой союза пленум. Цун балхаца дакъа лоацеш ба Москвай, Союзи республикай, мехка дукхача городий киноискусствий мастераш. Пленум хьайийлар союза оргкомитета председатела И. А. Пырьева.

«Коммунизм хьальяри документальни кино деккараш» яха доклад йир союза оргкомитета председателa заместитела критика А. В. Караганова.

— Яккха а йоагIаш «Эрсий тамаш» аьна цIа яьхха бола хала, бакъда сий дола никъ баьб вай мехко, — аьлар цо. Из тамаш хьакхолаш эггара халагIча, эггара лоархIаметIарча участкашка хьагучавоалар кинокамера бе йоалла саг — Советски кинодокументалист. Вокъонца йола халкъа уйла, партена дага латтар — уж дикагIдола хIамаш белгала да советски документальни кинох доаккараш.

Цунах тарра лоархIамера кхоачамбоацараш хилар а белгалдаьккхар докладчико. Масала документальни кино кхоачамболлаш дика хьахьекхадац укх тIеххьарча сийлахьча итт шерара мехчен партен керда вахар.

Цудухьа, хIанз - бокъонца денза даргдоацаш да советски документальни фильмай идейни уровени художественни мастерствои чIоагIа лаккъелга.

ХIанз советски кинодокументалистий керттерчарех а сий долчарех а цхьа деккар да шоай произведенеш тIа тIакхоачаш латта Советски Iаьдала 50 шу дизари В. И. Ленин вь 100 шу дизари хьокха доагIача тайпара хьахьоккар. Коммунистически парте балхеи, хIаьта советски наькъа вахареи, къахьегамех сурташ кIоаргга а сийрда а хьакхоалар.

Пленешка тахан къамаьлаш дир режиссера В. Солнцева (Ленинград), оператора О. Арцеулова (Москва), писатела И. Осипова (Москва), режиссера Ю. Егорова (Москва), оператора В. Еремеева (Нохч-ГIалгIай АССР), кинокритика И. Абрамова (Москва), документальни фильмай центральни студе керттерча редактора В. Осьминина (Москва).

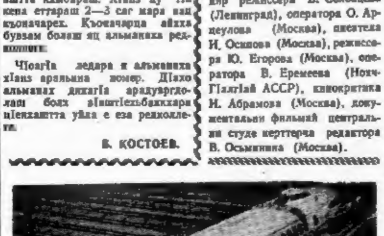

ГОРЬКИЙ. «Красное Сормово» яхача заводе хи тIа даьккхад хин кIала тхьамаш доаа керда кема. Хьалхa уттаденн хиннача дизелашта метта кемаш хьадеча практике эттара хьалха газотурбинни двигателаш оттаьй цу тIа. Вингашта метта йолча хий дIаухийтарашца цхьана торо хулийт цар тхьамаш долча кемага сахьата 110 километр никъ байта.

Ейгача сплавех ба турбохода корпус.

СУРТА ТIА: кема сита тIа — хи тIа даккхара кийча латтi

В. Войтенко сурт.

ТАСС фотохроника.

А. С. Пушкина цIерахча № 153 йолча Киевски интернациональни доттагIала клуба члеиаша бувзам лоаттабу Советски Союза ерригача республикай дешархошца, иштта Куба, Венгре, ГДР-а, Чехословаке, кхыча мехкий а пионерашца.

Сурта тIа: кхоалагIча [illegible] дешархо Гайдаенко Саша (юкъе), цунца клубе уха новкъостийи письмо яздеш ба венгерски доттагIашка.

Ю. Мосенжника сурт. ТАСС фотохроника.

ЦУН СИЙ ДУ НАХА

17 шу да Степан Федорович Овчинников лорах деш вола. Цун дарба дара йоккха опыт я. Дукха ха я из Сужевски района Первомайске болх беш вола. Степан Федорович дика вовз юрта бахача наха, цар сий ду лазаро сагот даьча сага дийнахьа а бус а оарцагIаала кийча волча шоай лора. Цо чIоагIа къовсам лоаттабу дIахоза дувла лазараш ца хилийтара.

1957 шера дениз дифтерия яха а кхыдола а дIа-юха дувла лазараш хиннадац Овчинникова участке чубоагIача наха. Цу лазарех лаьца бахача наха лекцеш еш цо уж лазарех лоралургболаш.

Къахьегамхой Iехабеча хьежарех тешаш хIанз а яггахьа баьде нах нийслу кайна юкъе. Цар деча «дарбах» доккха зулам доал цамогаш хиннача сага. Степан Федоровича юртахошта дика дIалоевийт хьежарашта лорий гIулакхех цхьаккха хIама ца ховга, саг тешаргвола дуккха масалаш а доаладеш.

Мержоева Сакинат яха «хьежа саг» йолча «дарба» дайта укхаш вар Хашиев Аюп. Экзема дац цунна. Сангали зангали техача ганарий даьттаца Сакинате баьча маркхало доккха Iазап тIаоттадир Аюпа, хIаьта лазар дIадоаккхаш дарба хиланйар. Иштта шоашта «дарба» дайташ бар из лазар дола Первомайске бахи Мейриева Зайнап, Хашиева Макка, Хучбаров Къурейш а. Степан Федоровича дика дIакхетабир уж Сакината а из санна бараштa а лазарах саг верзане могарг ца хиларах, шоашта хIама яккха нах Iехабар дукха цар из деш хиларах. Шовзткъа процент йолча глюкозаца, В-1, В-12 яхача витаминашца дарба дир цо экзема долча цу наха. ЧIоагIа раьза бе уж шоай лора, дега чура баркал йоах цунна.

Лора болх баь Iац Овчинников. Цо дакъа лоац юрта бахача наха коммунистически кхетам балара юкъе а. «Юрта боахама интенсификаци» яха, дынах, кхыча темех лекцеш йийшай Степан Федоровича къахьегамхошта.

Шийна ховр, шиь низ, ха коммунизм хьалъеш боаххача советски наха гIулакх дара кхо ца деш дIалу Овчинникова. Цудухьа веза а веза, лархIа а лоархI из юрта бахача наха.

Т. ХАШИЕВ,
Сужевски управленe партийна идеологически отдела инспектор.

Къона тIехье кхееш

Кхоана коммунизме яхаргйола тIехье хьалкхеира боккха теркам тIабохийт КПСС. Цу деккарах доккхагIа дола дакъа тIадож хьехархошта. Из дика кхетаду тха школа хьехархоша. Цудухьа шоай беррига низ тIабохийт цар берашка дикагIа дешийтара. Бакъда, кIаьтта дийша баьнна, балха опыт йоаца хьехархой тоъал дукха хилар бахьан долаш дешара хьалхарча ах шера берий дешарах кхетара процент 83,7 мара хиланзар тха. ТIеххьарча ах шера из процент дикка лакхъелар. Цхьаккха а бер шоллагIча шера чу ца дисара тIехьа къовсам лоаттабу оала. Къоначa хьехархоша шоай говзал лаккхъергйолаш оаха йийла еча урокашa чIоагIа новкъостал дир тхона берий дешарах кхетар лаккхдеча. Дешара тIехьадусача бераща расписанех йоагIача урокел совгIа занятеш ю.

Дикеи тIехдикеи дешаш е шу чакхдаккхa лаьрхIад М. А. Итазов классни кулгалхо волча 7«а» классерча дешархоша. Берий хьалха бувзам лоаттабах, урокаш яьча дешархоша предметаш дикагIа кхеторгдолаш хьехархоша занятеш ярах цу классера бераш дешарах кхетар 93 процент я.

Вахарцера бувзам а чIоагIа лоаттабу школо. Школе я мастерской, слесарни, столярни станокаш а йолаш. Бераша цига хьаддьд 8 классни доска, 50 цел, вIашагIделлад 120 парта. 17 йиIиг а хIамаш тега Iомалуш, 20 кIаьнко тракториста говзал Iомаю.

ЙоккхагIча классашка деша дагIача берех вIашагIъелла производственни бригада я. Совхоза 20 гектар лаьтта да цун. Дика аьха, кIаьдадь, удобренешца тоадь хьажкIаш дIайийнай дешархоша цу лаьтта. Шоашта совхозо еннача трактора тIа шоаш болх бу бераша.

Ер дешара шу дика чакхдаккхара ший беррига низ тIабохийт тха школа хьехархой коллективо.

М. ЛЬЯНОВ,
Экажевогий-Юртарча юкъерча школа директор.

ДИКА БОЛХ БУ БИБЛИОТЕКАРА

Цхьа бутт совгIа ха мара яц Гойсултанова Наташас Урус-Мартана района ВаларгатIарча юрта библиотеке болх бу. Цу доацача хана наьха сана эргабаьккхаб цо библиотека болх.

Эггара хьалха Гойсултановас лаьрхIар библиотека книжкаш дешараш дукхагIа хилийта. Шера дIаболабир цо из болх шиь юртхошта юкъе. ХIанзлехьа дикка нах юкъеоза вIаштIехьлаьнад цун. Из балха енача хана вit бIаь саг мара ца хиннача тахан библиотеке дIаязвенна пхи бIаь саг совгIа ва, царех 200 гаргга вайнаьха кхалсаг а йолаш. Къаьстта дукхагIа болх бу Наташас вайнаьха кхалнаха юкъе. ДIахо йодача хана а кхалнах дешара юкъеозарa кхы а хьинарегIа къахьегаргдолаш я Гойсултанова.

«Лермонтовский» совхоза йиълагIча отделенерча механизатораша, полеводаша, хьайбаш лелабераша дукха езаш тIаэц каст-каста шоаш болча йоагIаш йола къона библиотекарь. Гойсултановас юрта боахама къахьегамхошта чIоагIа новкъостал ду. Чагаев Имран керте латтача тракторни бригаде кхозза-диазза арахийцай цо къахьегама листок, шурий-товарни ферме дакъа лаьцар пенсазет яздеш. Даим дIадоэвийт цо царна юртбоадамe кердадар. Цо газеташ, журналаш, брошюраш деш къахьегамхошта. ХIаьта цар заказах эшаш дола книжкаш, журналаш кхуль цо. Ший керттера деккар лоархI цо хан-ханнахьа юрта боахама къахьегамхой болча яхар а царна шийгара эшаш дола новкъостал дар а. Тешшаме ала йиш я дIахо йодача хана а нохчий къоначa кхалсага Гойсултанова Наташас библиотека болх кхы а тоабергба, аьнна.

М. ПАГАЛОВ,
ВЛКСМ Урус-Мартана производственни управлене «Лермонтовский» совхоза комитета секретарь.

ХОЗА СОВГIАТ

Укх денощка Нохч-ГIалгIай книжни издательства кепа теха арадаьккхад гIалгIай меттала эггара хьалха стихотворенеш язъе болабеннарех волча Озиев Илеза Ахьмада «Иллеш» яха стихотворенеи сборник.

Цу тIа да «Октябрь тIахийцар», «Ленин веннавац», «Кема» яха а кхыдола а иллеш. Царел совгIа сборника тIа я Озиев Ахьмада гIалгIай меттала яьха А. С. Пушкина «Кавказ», «Арион», М. Ю. Лермонтова «Фон кема», Д. Бедне «Лай човлингаш» яхеи кхыйолеи произведенеш.

Тайжача, цIенача гIалгIай меттаца яздьча Озиев Ахьмада сборниках доккха совгIат хургда книжкаш дешарашта.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа

РАДИО: 6.20 — Юрта боахама болхлошта передача (гIалгIай меттала); 6.45 — Ашараш; 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор; 7.20 — Ховмаш; 6.15 — «Сердало» газета оагIонаш тIара; 6.25 — IуйрийнaIа концерт; 6.40 — «Къона тIехье» яха передача (эрсий меттала); 16.05 — «Барттайнача советски дезале» яхача цикла тIара музыкальни передача (эрсий меттала); 16.30 — Керда ховмаш (гIалгIай меттала); 16.45 — «Iилма дунен тIа» яха беседа (гIалгIай меттала); 17.00 — «Ленина дьиах лаьца» яха беседа (эрсий меттала); 17.15 — «Къонал» яха передача (эрсий меттала); 17.30 — Керда ховмаш (эрсий меттала); 17.45 — «Юрта клуб эфире ставе» яха передача (нохчий меттала); 18.20 — Керда ховмаш (нохчий меттала); 18.35— «Лирически музыка» яха концерт.

УКВ: 9.00 — «Александр Николаевич Скрябин» яха концерт-очерк; 9.50 — «Алые паруса» яха радиоспектакль; 11.30 — Энеску хьалхара симфони; 19.00 — «Мадемуазель Нитуш» яха Эрве оперетта монтаж; 19.45 — «Йовчан» яха музыкально-литературни передача; 20.00 — «Саг йоалаар» яха радиопостановка (нохчий меттала); 20.55 — Армене искусства говзанчий концерт; 21.40 — «Исак Левитан» яха радиокомпозици; 22.50 — Кубински музыка концерт.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.25 — Телевизиони кердадараш (гIалгIай меттала); 18.35 — Хьажа хьайбаш лелаеча. Репортаж (гIалгIай меттала); 18.45 — Къгирхой ба лаьттан берекат совдаккха деваш (нохчий меттала); 19.05 — Нохч-гIалгIай ашарий концерт; 19.35 — Тхо доаче хьоашагIа баьхка ба Сийлахь-боккхача Даьй-мехка тIом тIа дакъа лаьцараш; 20.05—Передачий программа; 20.10 — «Ночь без милосердия» яха художественни фильм.

Город Грозне, Калинина поселка, Джамбула улицагIа № 7 йолча цIагIа вахача гр-на Наливайко Анатолий Филипповича суде деннад, Моцарта улицагIа № 7 йолча цIагIа, 7-ча квартире яхаш йола гражданка Наливайко Надежда Темиргалиевна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда гор. Грозне, Ленински района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 16. Телефонаш: редактора зам.—2-07-01; бехктокхама секретара—2-45-48; партийна вахарaн, промышленни, юртбоахамеи, письмой отделай—2-25-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 16. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72.

«Грозненский рабочий» издательстве типографи. Революце проспект.

Типография из-ва «Грозненский рабочий». Проспект Революции.

СФ05126. Заказ № 2974.